

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Petra Huppertová

Zážitková pedagogika v literární výchově na základní škole

Olomouc 2017

Vedoucí práce: **Mgr. Dana Cibáková, Ph.D**

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 23. 3. 2017

.....

Podpis

Děkuji Mgr. Daně Cibákové, PhD., za odborné vedení diplomové práce, poskytování cenných rad a připomínek, vstřícnost a své rodině za trpělivost a obětavost v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Základní pojmy	9
1.1 Vzdělávání	9
1.2 Literární výchova	11
1.3 Vyučovací hodina a její fáze	13
1.4 Pedagog	15
2 Tradiční a alternativní postupy	18
2.1 Pojetí a historie metod a technik výuky	18
2.2 Klasifikace metod	21
2.3 Charakteristika vybraných metod	22
3 Zážiteková pedagogika	29
3.1 Vymezení pojmů	30
3.1.1 Zážitek, prožitek a zkušenost	30
3.1.2 Pedagogika	31
3.1.3 Výchova, edukace a vzdělání	31
3.2 Zážitekově pedagogické přístupy	31
3.2.1 Prázdninová škola Lipnice	32
3.2.2 Outward Bound	33
3.2.3 Project Adventure	33
3.2.4 Modely zkušenostního učení	33
3.3 Postupy zážitkově pedagogického učení	34
3.4 Příprava programu	36
PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 Charakteristika výzkumu	38
4.1 Výzkumný problém a cíl	38
4.2 Charakteristika výzkumného prostředí a jednotky	39
4.2 Časový harmonogram výzkumu	40
5 Projekt „Dostal/a jsem knihu“	41
5.1 Vyučovací jednotka č. 1 – Dostal/a jsem knihu	42
5.2 Vyučovací jednotka č. 2 – Dostal/a jsem knihu	49
5.3 Vyučovací jednotka č. 3 – Dostal/a jsem knihu	53

5.4 Vyučovací jednotka č. 4 – Dostal/a jsem knihu.....	56
6 PROJEKT „EBÍ“ – Čítanka.....	59
6.1 Vyučovací jednotka č. 1 – Ebí se představuje	60
6.2 Vyučovací jednotka č. 2 – Ebí se představuje	67
6.3 Vyučovací jednotka č. 3 – Ebí nás baví – praktická dílna	72
Shrnutí	77
Závěr.....	79
Seznam zkratk:.....	81
Použitá literatura a zdroje:	82
Přílohy	85

Úvod

„ Zážitky se nedají sčítat, zážitek nemá délku a šířku. Má - anebo nemá - jen hloubku.“

Miroslav Horníček

V naší diplomové práci se zabýváme tématem zážitkové pedagogiky v hodinách literární výchovy na 2. stupni základní školy. Podrobně se budeme věnovat jejímu principu, metodám a prvkům uplatnitelným v prostředí 2. stupně respektive v prostředí literární výchovy šestého ročníku.

Stojím téměř na prahu „čtyřicítky“ a zamýšlím se nad tím, zda ta MOJE paní učitelka v první třídě byla již před 33 lety políbena termínem „zážitková pedagogika“ či měla jenom pocit, že ty malé dušičky prostě musí ohromit. Vůbec pak netuším, jestli tatáž paní učitelka ve mně vyvolala tak obrovský prožitek, že jsem pak knihy „ hltala“ další spousty let.

Vidím ji stát uprostřed třídy, poté, co nám přečetla jeden z příběhů. Napustila plechovou konvičku na mléko vodou, a aniž by ji zavřela, s ní začala točit dokola i nad hlavou – nevyhlila se ani kapička. Dokázala tím, že čtený text je pravdivý.

Myslím, že naše vykulené oči a nehynoucí obdiv k heroickému výkonu, jasně signalizovaly neskutečný zážitek. Pak jsme si to mohli zkusit také, nikomu se to už nepodařilo. Dodnes, i po mnoha letech, si tuto událost pamatuji, byť možná zkresleně.

Od té doby se knihy, literatura staly mým prokletím. Četla jsem během své povinné i nepovinné školní docházky stovky knih. Pod peřinou v noci s baterkou, když mi rodiče zhasli, o přestávkách, v parku i ráno než jsem šla do školy (zážitkem je i četba, při které jsem ráno zapomněla na čas a zvedla hlavu až v devět hodin – s bušícím srdcem jsem šla potom do školy). Za to všechno může zážitek z první třídy v literární výchově na základní škole.

Cílem mé diplomové práce je tedy představit teoretické zázemí výuky literární výchovy a výchovy zážitkem. Poté v praktické části navrhnout tematické projekty a v nich použít postupy a metody blízké zážitkové pedagogice a zodpovědět tak otázku: zda je možné a jakým způsobem zařadit prvky zážitkové pedagogiky do hodin literární výchovy na 2. stupni ZŠ.

Diplomová práce je strukturována do dvou částí – teoretické a praktické.

V teoretické části se budeme v první kapitole a podkapitolách zabývat pojmy souvisejícími se základním vzděláváním a školstvím všeobecně – vzdělávání a literární výchova (ve spojitosti s RVP), fáze vyučovací hodiny a pedagog. Druhá kapitola poté představuje tradiční a alternativní pojetí výuky s podrobnou klasifikací vyučovacích metod. U

vybraných metod se seznámíme i s jejich metodickými postupy. Mnohé z nich jsou pak použity v projektech praktické části. Ve třetí kapitole přiblížíme čtenáři základní pojmy české výchovy v přírodě a zážitkové pedagogiky, které v našich projektech hrají významnou roli. Dále jiné, v praxi často zmiňované přístupy a koncepce zahraniční, tak abychom upozornili na drobné rozdíly a možnosti použití. Protože když dva dělají totéž, tak to není vždy totéž.

Praktická část uvede dva navržené projekty z literární výchovy, ve kterých jsou použity prvky zážitkové pedagogiky spolu s dalšími metodami. Každý projekt je podrobně rozepsán v metodických postupech daných vyučovacími jednotkami, dále je k nim vypracována reflexe uskutečněných hodin. Oba projekty byly realizovány na mém pracovišti, Základní škole a mateřské škole Johanna Schrotha v Lipové – lázních v šestém ročníku, v němž předmět Český jazyk a literatura vyučuji.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní pojmy

1.1 Vzdělávání

Vzdělávání nebo také vzdělání (anglicky *education*) je základním pojmem v pedagogické teorii a pedagogické praxi. Není však stále ještě dostatečně ujasněn. Často jsou oba pojmy zaměňovány.

Zatímco vzdělání je součástí socializace jedinců, jedná se o kognitivní vybavenost osobnosti, tzn. veškeré osvojené vědomosti, dovednosti, postoje, hodnoty a normy. Systém informací a činností zformovaných prostřednictvím vzdělávacích procesů, plánovaných v kurikulech škol a předmětů, realizovaných ve výuce. Velmi blízkým pojmem je také termín „naučenost“ V. M. Blinova. V institucionálním pojetí se pak jedná o organizovanou činnost zabezpečovanou školskými zařízeními, institucemi formálního a celoživotního vzdělávání. Rozlišujeme vzdělání základní, středoškolské či vysokoškolské.

Vzdělávání je pak proces, kterým k předchozímu - vzdělání, dojdeme (Průcha, Walterová, Mareš, 2013).

V českém školství je základním kurikulárním dokumentem upravujícím vzdělávání na státní úrovni Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP). Systému běžného základního školství odpovídá Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV¹). V RVP ZV jsou vymezeny základní závazné rámce vzdělávání pro základní školy. Navazují na rámcový program předchozího předškolního vzdělávání a samozřejmě se pak stávají východiskem pro rámcové vzdělávací programy středního vzdělávání. Naprosto jasně, mimo jiné, definuje, co v povinném školství žáků je společné a nezbytné, jaký vzdělávací obsah musí být poskytován a jakým klíčovými kompetencím na konci vzdělávání žáci dospějí. Není uzavřeným dokumentem, podle potřeb žáků, učitelů a konečně celé společnosti může být v případě nutnosti inovován.

Má za úkol zohledňovat při vzdělávání potřeby a možnosti jednotlivých žáků, pomáhat škole s vytvářením příznivého sociálního, emocionálního a pracovního klimatu (RVP ZV, 2017).

„ Základní vzdělávání na 2. stupni pomáhá žákům získat vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní samostatné učení a utváření takových hodnot a postojů, které vedou

¹ RVP ZV – Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání je platný od 1. 9. 2005. Časem dochází k jeho úpravám. Poslední aktualizovaná verze je platná od 1. 9. 2017

*k uvážlivému a kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie. Pojetí základního vzdělávání na 2 stupni je budováno na širokém rozvoji zájmů žáků, na vyšších učebních možnostech žáků a na provázanosti vzdělávání a života školy se životem mimo školu. To umožňuje využít náročnější metody práce i nové zdroje a způsoby poznávání, zadávat komplexnější a dlouhodobější úkoly či projekty a přenášet na žáky větší zodpovědnost ve vzdělávání i v organizaci života školy.*²

Vzdělávací obsah je v RVP ZV rozvržen do devíti základních oblastí, které jsou dále reprezentovány jednotlivými vzdělávacími obory či oborem - Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví a nakonec Člověk a svět práce (RVP ZV, 2017).

Jednotlivé oblasti jsou v RVP ZV vymezeny charakteristikou dané oblasti dle postavení, významu a obsahu vzdělávání v individuálních vzdělávacích oborech. Na ni navazuje také cílové zaměření oblastí. Zde je jasně uvedeno, kam žák díky vzdělávacímu obsahu směřuje. Postupně přitom dosahuje klíčových kompetencí. Samotný vzdělávací obsah konkrétních vzdělávacích oborů je pak tvořen očekávanými výstupy a učivem v jednotlivých obdobích.

Očekávané výstupy jsou převážně činnostní, prakticky zaměřené a lze je v životě běžně využít. Jedná se (u druhého období a na konci 2. stupně) o stanovenou závaznou úroveň pro formulování výstupů do učebních osnov ve školních vzdělávacích programech (dále jen ŠVP).

Učivo je pak chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů a školám doporučeno k dalšímu rozpracování. V ŠVP se učivo stává závazným.

ŠVP - školský dokument zpracovaný podle RVP ZV. Vychází z reálných podmínek a možností konkrétní školy, odpovídá jejím záměrům, potřebám a možnostem jejich žáků. Podle tohoto programu pak probíhá vzdělávací proces školy. Za jeho zpracování zodpovídá ředitel školy a podílejí se na něm všichni učitelé. Je součástí povinné dokumentace školy a musí být přístupný veřejnosti. Jeho plnění a soulad z RVP ZV pak kontroluje a hodnotí česká školní inspekce (RVP ZV, 2017).

² RVP ZV – str. 8

1.2 Literární výchova

Literární výchova spadá do oblasti Jazyk a jazyková komunikace a její přímou součástí je mimo jiné vzdělávací obor Český jazyk a literatura.

„Výchova není v tom, poučovat lidi nebo jim dělat kázání, ale dát jim příležitost, aby sami mysleli, sami srovnávali.“ Karel Čapek

RVP ZV tuto oblast považuje za zásadní ve výchovně vzdělávacím procesu. Podporuje rozvoj komunikačních schopností, znalostí a dovedností, které žák bude ve svém životě potřebovat, aby dokázal vnímat různorodá sdělení, porozuměl jim a samozřejmě se i zvládl vyjádřit, uplatnit a prosadit (RVP ZV, 2017).

Čeština jako mateřský jazyk lidem umožňuje poznávat a pochopit společenský i kulturní vývoj naší společnosti, efektivně komunikovat v různých komunikačních situacích, interpretovat své názory, postoje, pocity, reakce.

Už v takzvané „zelené knize“ Vzdělávací program Základní škola se v kapitole Český jazyk, ve specifických cílech dočteme, že *„kvalita osvojení a užívání mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě je základním znakem úrovně všeobecné vzdělanosti žáků základní školy, nástrojem funkčního dorozumívání i nástrojem jejich integrace do lidských společenství.“³*

Nejčastěji se setkáváme s dvojím pojetím předmětu literární výchova. V prvním pojetí je prioritou tradiční pojmový výklad, který doložíme příkladem. Nepočítá se s tvůrčím potenciálem dítěte a za aktivního zde považujeme učitele. Cílem je hlavně dosažení znalostí. U druhého pojetí je žádoucí vlastní tvůrčí aktivita dítěte a kreativní interpretace (alternativní metoda výuky) jako jedna z tvořivých cest. Cílem je získat vůbec vztah ke čtenářství, knihám jako takovým a literárním textům – tedy vytěžit dovednosti. Tvůrčí dovednosti pak mohou přecházet i do výtvarné či dramatické výchovy. Základním východiskem je především (literární) text.

Zjednodušeně lze tedy říci, že můžeme literární výchovu pojmut jako výuku nebo jako výchovu. Neobejde se však bez jazykových znalostí a dovedností (Hník, 2007).

³ JERÁBEK, Jaroslav. *Vzdělávací program Základní škola*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-337- x – s. 17

Bez pochybností je i to, že ovládnutí češtiny znamená poté podstatný předpoklad i pro další vzdělávání a osvojování poznatků primárně při výuce cizích jazyků. Jejím základním cílem je rozvíjení literární a kulturní gramotnosti.

Předpokladem literární gramotnosti je jedna z nejvíce diskutovaných oblastí Jazykové komunikace - rozvoj čtenářské gramotnosti⁴ u žáků základních škol. Bohužel dlouhodobě ve výzkumech PISA tito žáci dosahují podprůměrných výsledků a celkově se jim snižuje receptivní jazyková dovednost. V roce 2010 byla Česká republika dokonce označena za jednu ze zemí, která má největší potíže v oblasti čtenářské gramotnosti a to zejména na 2. stupni. V porovnání výsledků PISA a PIRLS se žáci zhoršují se vzrůstajícím věkem. Problémy ale nemají pouze čeští žáci. Za viníky je nejčastěji označována škola, jejíž vyučování nebere v úvahu životní situace, nevyužívá texty a úkoly, které by se shodovaly se skutečností a v konečné fázi nevybavuje žáka vědomostmi a dovednostmi skutečně potřebnými pro život.

V naší práci v praktické části využíváme vzdělávací jednotky s žáky 6. ročníku. V tomto ročníku předmět Český jazyk vyučuji, jedná se o přechod mezi 1. a 2. stupněm ZŠ a v mezinárodních výzkumech PISA se tento ročník netestuje (Hejsek, 2015).

Literární výchova umožňuje žákům poznání literárních druhů především prostřednictvím četby, dokáží pak vyjádřit vlastní názory, myšlenky, city, rozpoznat umělecké záměry autora, poznají skutečnost od literární fikce. Přiměřeně svému věku se učí číst s porozuměním, interpretovat čtené texty z různých období a postupně si tak utvářet čtenářské dovednosti a návyky. Navíc prožitek a poznatek z textu ovlivňuje jejich další životní hodnoty, postoje. Vžívají se do myšlení a cítění druhých lidí. A v neposlední řadě se také utváří jejich čtenářský vkus a zájem o četbu.

V rámci literární výchovy míříme k dosažení určité mety a tím by měl být individuální prožitek, emocionální i estetický, slovesného uměleckého díla. Následně pak sdílení čtenářských zážitků, ale hlavně celkově k rozvoji pozitivního vztahu k literatuře a dalším druhům umění. Aby došlo k naplnění těchto cílů, zařazujeme tvořivé činnosti s literárním textem (jeho přednes, reprodukci, interpretaci), používáme dramatizaci, vytváříme vlastní texty, doplňujeme výtvarným ztvárněním.

Zde hraje právě velkou roli osobnost učitele, který využívá všech možných dostupných a vlastních materiálů a metod, jimiž v žácích touhu číst a poznávat, probouzí. Vytváří si

⁴ Čtenářská gramotnost – komplex vědomostí a dovedností jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi – PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. - s. 34

konkrétní postupy ve vyučování, témata, texty, díla, autory, s přihlédnutím k zájmům žáků stanovuje i tituly četby a dalšího učiva (Jeřábek, 1996; RVP ZV, 2017).

V literární výchově se někdy stává, že učitel odpřednáší informace o autorovi, pak je doplní tím, že si žáci přečtou ukázky z čítanky a vysvětlí některé pojmy z literární teorie. Žák pak v textu vyhledá požadované jevy a učitel ohodnotí jeho věrnou reprodukci. Způsob pro učitele pohodlný (Beránková, 2002).

Rozvoj čtenářské gramotnosti tedy závisí na práci vyučujícího s texty, díky tomu pak žáci dokáží s textem pracovat a rozumět mu a právě porozumění činí žákům 2. stupně potíže (Hejsek, 2015).

Dovednost číst a psát, tedy ovládat psaný jazyk, je jedna z nejdůležitějších věcí v životě člověka. Může pak tyto texty využívat nejenom aktivně (zapsat, předat, či uložit informaci), ale i pasivně (získání informací, zážitek vyplývající ze čtení). To umožnilo člověku posunout se dál a změnit jeho místo ve společnosti. Nezbyvá než poděkovat Johannu Gutenbergovi za jeho vynález knihtisku, díky němuž se odstartoval rozvoj stále vyspělejších tištěných médií.

V dnešní době znalost čtení a psaní, ve vyspělých zemích samozřejmost označovaná termínem gramotnost. Člověk gramotný je jedinec, který nejenom zvládá čtení a psaní, ale umí obě dovednosti funkčně využívat. Definice gramotnosti se postupem času stále vyvíjí a mění (Hejsek, 2015).

Na osvojení dovedností čtení a psaní je výuka orientovaná zhruba v prvních dvou ročnících na základní škole. Dnes se ve spojení s gramotností používá termín „funkční“, což znamená v podstatě postupné rozšiřování vědomostí, dovedností, postupů, různých druhů komunikace, které jedince začlení do společnosti, do života. Gramotnost v oblasti literární, dokumentové a numerické je poté vybavenost pro různé aktivity důležité pro život ve společnosti (Hejsek, 2015; Průcha, Walterová, Mareš, 2013).

Jedna z neopomenutelných a zásadních možností předmětu Český jazyk a literatura je vychovávat mladého člověka ke skutečné lidskosti. Stačí najít metody přitažlivé a srozumitelné dětem (Beránková, 2002).

1.3 Vyučovací hodina a její fáze

Příprava a realizace výuky je jistě náročným úkolem pro učitele. Předpokládá mimo znalostí také tvořivou osobnost. Měl by zvládnout funkci tvůrce, což ocení při nutnosti vymyslet vlastní text, úkoly, podněty a náměty. Úloha improvizátora se projeví ve chvílích,

které si nelze předem naplánovat, nepředpokládáme je (různé reakce dětí či výsledky práce). V neposlední řadě by měl mít také určité organizační a technické schopnosti a předvídavost.

Každá vyučovací hodina směřuje k určenému cíli a její struktura je postavena na vzájemné návaznosti nebo tematické souvislosti. Zásadní je tedy nepředdimenzovat ji. Klademe důraz na mezipředmětové vztahy, neboť tím připravujeme žáky na běžný život. Rozvíjí se tak u nich samostatnost, aktivita, tvořivost a schopnost řešit různé situace (Hník, 2007).

Výuka může být vedena klasicky nebo za použití aktivizačních metod. Nejčastější formou je monologická frontální výuka ze strany učitele. Žáci v ní mnohdy pracují společně podle pokynů pedagoga a osvojují si množství poznatků. Strukturu klasické vyučovací hodiny lze rozdělit do čtyř fází.

V první fázi probíhající na začátku hodiny učitel přichází do hodiny a jedná se o automatickou část. Kantor se pozdraví se žáky a zapíše do třídní knihy. Mezi učiteli i odborníky se diskutuje o nutnosti pozdravu. Ze společenského hlediska se však jedná o slušnost, vyjádření zdvořilosti a dle mého mínění má svůj význam.

Nastává fáze opakování učiva. Ověřují se a hodnotí při ní dosavadní znalosti a vědomosti žáka a navíc poskytuje zpětnou vazbu efektivity předchozí výuky pro učitele. Máme možnost použít různé prostředky zjišťování z řad tradičních (ústní zkoušení, didaktické testy, písemné práce) nebo aktivizačních (hra, diskuze, pexeso a další). Lze využít Bloomovu taxonomii vzdělávacích cílů. Typy otázek pracující s více úrovněmi problému, vycházející z této taxonomie jsou otázky:

- Vyžadující doslovnou odpověď
- Překladové (převodové)
- Zaměřené na porozumění (interpretační)
- Aplikační, syntetické, posuzovací
- Evaluační

Třetí fáze je navázání na již probrané učivo. Pracovat se dá s předchozím zkoušením, aktivizačními metodami či monologickým výkladem pedagoga. V této fázi je čas vyjasnit si nepochopené, vyřešit dotazy vztahující se k probranému učivu. Žáky seznamujeme se vzdělávacím případně výchovným cílem (metoda SMART – SMARTER)⁵.

Za stěžejní považujeme fázi expozice nového učiva. Běžné je využití monologické frontální metody (přednáška, popis, výklad, diktovaný zápis či opis zápisu z tabule).

⁵ Bližší vysvětlení metody je v podkapitole 3.3 Postupy zážitkově pedagogického učení

Nevýhodou této metody je malé zapojení žáků. Naopak největším přínosem je získání přehledných poznatků. Častý je boj o udržení pozornosti účastníků.

V závěru hodiny by mělo proběhnout shrnutí učiva pomocí otázek či zopakování myšlenek. Bohužel mnohokrát je fáze přeskakovaná z důvodu nedostatku času. Didakticky je velmi důležitá, napomáhající lepšímu zapamatování, slouží k ověření naplnění vzdělávacího cíle. Učitel tak získá zpětnou vazbu.

Mnoho pedagogů se s takovou vyučovací hodinou nespokojí a využívají různých aktivizačních metod – nejčastěji didaktických her. Cílem je změnit způsob výuky a oživit ji. Nevýhodou je vyžadování více času k jejich realizaci a použitelnost (nelze je využít vždy a na všechno učivo). Aplikovatelné jsou v jakýchkoliv fázích, nedoporučují se však při shrnutí učiva.

Kombinací klasické výuky s aktivizační získáme nejlepší způsob vyučování. Aktivizační nemohou plně nahradit klasickou formu, ani se o to nesnaží, ale mohou ji oživit, vylepšit a pro žáky ztraktivnit (Kotrba, Lacina, 2011).

1.4 Pedagog

Pedagog, učitel, kantor, pedagogický pracovník - slova stejného významu. V Pedagogickém slovníku se uvádí, že tento termín má dva významy. V prvním se jedná o učitele v různých školách a stupních včetně vysokoškolského. Druhým významem je pak odborník v pedagogické vědě.

„Blaženější je dávat než brát! Ale nejdůležitější je probudit touhu. Otevřít oči. Nadchnout. To je nejtěžší úkol. Ostatní už záleží jen na tobě. Ať Dobré Štěstí řídí moje slova!“
Miroslav Nevrlý

Každý pedagog během své praxe hledal či stále hledá metody výuky, které jsou pro něj nástrojem jeho cílů a záměrů, vkládá do nich své naděje na zlepšení vlastní práce, společenských jevů i práce škol. Výuka je hlavní náplň učitelského povolání. Výchovně vzdělávací metody jsou charakteristické rychlým vývojem, nové myšlenky, inovace vznikají ve snaze dosáhnout netradičního přístupu. Paradoxně základní nástroje se nemění, pouze se obohacují podle potřeb a aktuálních požadavků. Každý učitel by měl zvládat důležité výukové metody, umět je tvořivě používat, zdokonalovat. Ani dnes však neexistuje žádná univerzální příručka, která by pedagogům zaručila úspěch. Dodržování tradic je do jisté míry nezbytné.

Z nových postupů a metod vzniká nová tradice, kterou bude někdo dál zdokonalovat, čímž pokračuje další vývoj.

Úloha pedagoga tkví v tom, že by měl vědět jaké informace a hlavně jakým způsobem chce předat - tedy volit tu správnou formu zprostředkování. Poněvadž jeho cílem je zformovat samostatně uvažujícího jedince, komunikujícího, se schopností hledat, zpracovávat a vyhodnocovat informace. Na základě získaných informací si pak vytvořit vlastní názor. Pedagog pracuje s mladými lidmi, které značným způsobem ovlivňuje. Formuje lidské duše a má vliv na vývoj žáka, na jeho budoucí směřování a výběr povolání. Proto je velice významná při realizaci výuky kladná motivace žáků, odbornost samotného pedagoga, vlastní styl a úroveň jeho prezentace a interpretace.

Vzdělávací systém ČR prochází v posledních letech zásadními reformacemi. S tím samozřejmě souvisí i změna postavení učitele. Velmi se mi líbí jako důkaz tohoto vývoje například ukázka ze Zákona 455/1919 Sb. ze dne 24. 7. 1919, kterým se „*zrušuje celibát ... učitelek na školách ... v republice Československé ... učitelky mohou ... vstoupiti do stavu manželského a nepozbývají práva setrvati ve službě školní*“.⁶

Na začátku 20. století byl učitel distributorem odměn a trestů, v 60. – 70. letech již zprostředkovatel znalostí a od 80. let se již stal žákovi průvodcem na jeho cestě za poznáním. Zásadní změnou ve školství je odklon od strohosti vyučování, spočívající v tom, jakým způsobem pedagog předával a zjišťovat osvojení poznatků a dovedností.

Metody označovány jako tradiční (klasické), neznamenají, že se jedná vždy o metody zastaralé, ale spíše o metody, jež jsou ověřené ve výuce, leckdy ukotvené v každodenní práci škol. Předpoklad rozvoje a nových cílů je pevná základna, tradice, které se doplňují, variují či dokonce překonávají (Maňák, 1997; Kotrba, Lacina, 2011).

Od pedagogů očekáváme roli vzdělávací – průvodce světem informací, vychovatele a nositele morálních hodnot. Na jednotlivých školách panují velké rozdíly mezi pojetím vyučování, což je do značné míry ovlivněno osobním přístupem pedagogů. Pokud se pustí do nových metod, musí mít hlavně zájem a především znát širokou škálu metod, které pravidelně a vhodně do své výuky zařazují. U jednotlivých metod pak znají silné i slabé stránky a dokáží díky nim rozvíjet správné kompetence a vzdělávací cíle.

Autorita samotného učitele závisí na jeho pověsti, vlastnostech a řídicích schopnostech. Žákům pak imponuje kladným a pozitivním přístupem k nim. Méně významné pro ně jsou jeho znalosti a schopnosti. Dobrý učitel si klade spoustu otázek – provádí autodiagnostiku: *Jaký jsem*

⁶ KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Ilustroval Hana ŠEFROVÁ. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-34-1. – s. 14

a jaký bych chtěl být učitel? Co jsem ochoten a musím pro to udělat? Výborný učitel pak zná odpovědi na otázky vycházející ze strany potřeb svých žáků (Sitná, 2009).

Být pedagogem je bráno jako poslání, určitý druh umění a dar, protože ne každý dokáže správně vyučovat. Učitel je vzor, expert a v neposlední řadě také kouč. Kouč, který nepřikazuje, ale ukazuje. Dává žákům možnost, aby sami hledali odpovědi na kladené otázky, řešili své problémy a hledali ty správné cesty. Protože tento přístup má pro žáky větší váhu. Posun od frontální výuky k určité formě partnerství pedagoga a žáka je tím nejzásadnějším obratem v současném školství (Kotrba, Lacina, 2011).

2 Tradiční a alternativní postupy

2.1 Pojetí a historie metod a technik výuky

„Moje metoda směřuje k tomu, aby se školská robotička změnila v hru a potěšení“

Jan Ámos Komenský

Metoda⁷ je způsob, jak dosáhnout nějakého cíle. Jedná se o systém postupů, operací a kroků v osvojování různých skutečností ve společnosti. V základu rozlišujeme metodu vědeckou a praktickou. Vědecká je cílevědomá, záměrná a systematická. Praktická vede k realizaci pomocí konkrétních činností, obrátů a operací. Pokud dlouhodobě a neměnně opakujeme své metody, vytváříme z nich stereotypy a to ve výuce vede ke stagnaci a ničí to iniciativu. Znamení výsledky, kterých lidstvo dosáhlo svou činností, jsou vděčny novým metodám a postupům, které byly pro dosažení cílů vynalezeny.

Velmi významné postavení má metoda ve výuce a pedagogice, protože každý cíl, každá vazba mezi učitelem a žákem odráží pojetí výuky. Metody výuky jsou propojeným systémem vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáků a jsou orientovány na dosažení výchovně vzdělávacích cílů. Od nejstarších dob mezi ně patřilo předvádění a napodobování činností, o něco později to bylo vyprávění a vysvětlování (často také memorování), díky nimž jsme si uchovali tradice (mýty, báje), jež nám zabezpečili, že všechny získané poznatky a zkušenosti známe i v nových generacích. Ani tyto nejstarší metody, způsoby výuky dnes ještě neztrácí svůj význam, i dnes s nimi počítáme. Dále se výběr metod rozšiřuje a obohacuje (Maňák, 1997).

Účinnou kvalitní metodu výuky hledal i Jan Ámos Komenský. Překonávání neaktuálních postupů pak vede k novým alternativním (inovativním) metodám. Tyto nejsou používány pouze v alternativních školách, staly se součástí také klasického vyučování a mohou vést k efektivnější výuce.

Alternativní školy jsou všechny druhy škol (státní, soukromé, veřejné), které se liší od proudu standartních (běžných a normálních) škol určité vzdělávací soustavy. V základní orientaci pomáhá zjednodušený přehled uvádějící tři skupiny škol: klasické reformní školy, církevní a moderní alternativní. Za klasické reformní školy považujeme waldorfskou, montessori, freinetovskou, jenskou a daltonskou, vzniklé na začátku 20. století pod vlivem

⁷ Metoda (z řeckého slova *methodos*, *meta hodos* = cesta směrem k cíli) - *Alternativní metody a postupy*. – s. 5

reformní pedagogiky⁸. Církevní pak zdůrazňují náboženskou výchovu a morálku a mají odlišný vývoj v různých zemích, u nás zrušeny koncem 40. let a znovu zřizovány státem uznanými církvemi a náboženskými společenstvími od roku 1989. A nakonec moderní alternativní školy, jež jsou velkou skupinou s různými výchovně vzdělávacími systémy a způsoby netradičního vyučování. Za nejznámější považujeme systém reformních škol, o nichž informují mnohé prameny literatury. Důležité je podotknout, že tyto školy vznikaly ze stejných podnětů jako naše české pokusné a reformní školy. Myšlenky svobodné výchovy jsou známy přibližně od 15. století (Průcha, Walterová, Mareš, 2013).

Stručný historický přehled alternativních snah:

14. – 15. století: Vittorino da Feltre – Dům radosti

Škola nacházející se v přírodě se snahou rozvíjet tělo i ducha, podporovat střídmost a tvořivost a vytvořit školu bez trestů. Byla v ní zavedena žakovská samospráva a vyučovalo se tak, aby žáci látce rozuměli.

16. století: Michele de Montaigne, Francois Rabelais, Thomas More a další

Odmítají přečeňování vzdělání, memorování a scholastiku⁹. Vychází z doporučení učit se samostatně myslet a rozhodovat se. Podporují samostatnou činnost žáka a víru ve vlastní schopnosti a síly. Respektují přirozené vlohy.

17. století: J. A. Komenský (1592-1670), pansofická škola v Blatném Potoce

Požadoval přiměřenost a respektování individuálních zvláštností žáků, praktické, aktivní, názorné a přirozené vyučování (hry, tělocvik, divadelní představení), ve škole byly na stěnách obrazy. Jeho principy výchovy jsou stále platné a i dnešnímu čtenáři a učiteli srozumitelné. Byl zastáncem pedagogického optimismu, neboť považoval každého jedince za vzdělavatelného. V písemné podobě uloženo v dílech - Pravidla mravů, Zákony školy dobře spořádané, Škola ludus a jazykové učebnici Orbis sensualium pictus.

⁸ Reformní pedagogika – souhrnné označení pro různé teoretické koncepce a snahy. Historická záležitost v níž pokračují soudobé inovativní koncepce vzdělávání. - *Pedagogický slovník*, s. 198

⁹ Scholastika – z období 9. – 15. století, navazuje na patristiku. Představitelé se snaží harmonizovat víru a rozum, snažili se poznat tajemství víry racionálními prostředky a systematizovat její obsah. Je pro ni charakteristické formulování otázky, rozbor a vymezení pojmů, logický výklad a důkaz. Veškeré teze jsou podepřeny odkazy na bibli. - *Ottova encyklopedie A-Z.*, s. 900

18. století: Jean Jacques Rousseau (1712-1778) – volná (přirozená) výchova

Prosazoval humanizaci výchovy, která vede k volnému pojetí výchovy, nepoznamenané soudobou ani tradiční kulturou, v souladu s přírodou a proto kritizující vše umělé. Vyzdvihuje svobodu. Upřednostňuje volný a přirozený vývoj dětí vedených učitelem, reaguje na podněty dítěte. Na rozdíl od Komenského byl pedagogickým pesimistou, dle něj společnost kazí člověka.

18. - 19. století: Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827)

Pokračovatel myšlenek Rousseauových, ale na rozdíl od něj neodmítá kulturní společnost, nýbrž podporuje její rozvoj a chápe její vliv na rozvoj dítěte. Kritizuje civilizaci, vyzdvihuje právo na vzdělání a svobodu uznává ze všech stran (rodiče, učitel, děti).

19. století: Lev Nikolajevič Tolstoj (1828-1910) – svobodná výchova v Jasně Poljaně

Usiloval o využitelnost školních poznatků v každodenním životě. Vytvořil systém volné výchovy bez domácích úloh, pamětního učení a trestů. Koncepce bez učebního plánu umožňovala svobodnou volbu předmětu, obsahu i metody učení. Děti měly úplnou volnost pohybu a příchodu i odchodu z vyučování.

Přelom 19. a 20. století:

Do státních institucí pronikají ideály svobodné výchovy, uplatňují se myšlenky nezávislosti školy na státu (nestátní škola je organizována hlavně učiteli a rodiči, jejichž požadavky plní).

Začátek 20. století – zde rozvoj alternativních koncepcí probíhal ve dvou vlnách:

1. 20. a 30. léta 20. stol.

Odstartovaly se změny ve školství realizované v reformní pedagogice převážně v německy mluvících zemích. Změny se odrážejí zprvu v jednotlivých třídách a později v ucelených výchovných systémech. Vznikají reformní a pokusné školy. U nás byly bohužel reformní snahy ukončeny v roce 1948. Nejčetnější činnost vyvíjí odborníci a učitelé.

2. 60. až 80. léta

V tomto období aktivitu přebírají mimo odborníků také laici, rodiče a aktivisté. Vlna antipedagogiky rozpoutala bouřlivé diskuze o samotné funkci výchovy. Rodiče se

zabývají otázkami výchovy. Zakládají se nové a různé alternativní školy, v nichž se uplatňují různorodé životní styly.

V západních státech a USA se alternativní systémy vyvíjely plynule a tyto se staly přirozenou součástí školských systémů. V Československu začali vznikat alternativní školy znovu až po roce 1989 z potřeby učitelů i rodičů, do té doby jiná škola než státní nebyla možná (Maňák, 1997; Hrázská, 2010; Hník, 2007).

2.2 Klasifikace metod

Pokud máme ve vzdělávací situaci zvolit tu správnou výukovou metodu, pak je potřeba mít alespoň základní přehled o nabízených možnostech. Metody výuky lze rozdělit podle jedné z nejznámějších klasifikací na klasické (tradiční), aktivizační a komplexní. Současně ale vzniká množství nových i neobvyklých variant spojováním předchozích.

Za **klasické výukové metody** považujeme metody:

- slovní: velmi častými jsou monologické – např. výklad, přednášení a popis, ne vždy respektující potřeby a zájmy žáka, ale také dialogické, metody písemných prací a práce s učebnicí či knihou. Tyto metody považujeme také za zásadní, neboť jsou východiskem pro mnoho alternativních metod.
- názorně – demonstrační: např. pozorování, předvádění, projekce a demonstrace statických obrazů
- dovednostně praktické: pracovní, grafické a výtvarné činnosti, pohybové a pracovní dovednosti, manipulování a laborování – jsou přípravou do reálného života

Aktivizační (aktivizující) – metody, které jsou založeny na aktivitě, samostatnosti a tvořivosti. **Patří k nim metody:**

- diskuzní
- heuristické (řešení problémů)
- situační
- inscenační
- didaktické hry

A nakonec **metody komplexní** – propojení výukových metod s organizačními formami vyučování a didaktickým prostředím. Jejich východiskem jsou metody tradiční a aktivizační.

- Frontální výuka
- Skupinová a kooperativní výuka
- Partnerská výuka
- Individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků
- Kritické myšlení
- Brainstorming
- Projektová výuka
- Výuka dramatem
- Otevřené vyučování
- Učení v životních situacích
- Televizní výuka
- Výuka podporovaná počítačem
- Sugestopedie a superlearning
- Hypnopedie

Jedná se o kombinovaný pohled, v němž jsou výukové metody rozlišeny podle složitosti edukačních vazeb a dochází v něm ke splynutí pojmů výuková metoda a organizační forma. Aktivizační a komplexní metody můžeme řadit k inovativním, alternativním metodám ((Hejsek, 2015; Maňák, 1997; Maňák, Švec, 2003; Zormanová, 2012).

2.3 Charakteristika vybraných metod

Projektová výuka

Dnes všichni učitelé v projektech neučí, do výuky je neumí zařadit. Kreativní učitel je touto metodou motivován, jiný je k ní nucen. Dobrý učitel svou výuku chce obohatit, využívá plánování, organizování, hledá inspiraci proto, aby své žáky odkázal zaujmout a mnohému naučit.

Projektové vyučování, které v zážitkové pedagogice mnohdy užíváme, je komplexní výuková metoda a organizační forma vyučování. Specifická vzdělávací strategie založená hlavně na aktivitě žáka, jeho přístupu k výuce, umožní dotýkat se reality, uplatňovat poznatky, řešit účinně problémy, vytvářet a prožívat nové role. Nabízí seberealizaci, je motivací

k samostatné práci, nutí hledat, objevovat, zařadit se do týmu, spolupracovat a komunikovat. Vede ke spojování souvislostí, systematické řešení daného úkolu. Vyžaduje déle času, použití různých informačních zdrojů, přemýšlet o způsobu hodnocení.

Dnes se slovo projekt ve školách velmi často užívá – vytváříme projektový den, týden, hodinu atd. ve třídě, škole, přírodě, výletě či netradičním místě. Žáci při nich seskupují informace, které získali již předchozím učením se, vlastními zkušenostmi nebo z různých informačních zdrojů. Postupné zpracování těchto poznatků vede k rozvoji schopnosti samostatně se učit a k učení motivuje.

Projektová výuka souvisí s kritikou tzv. herbartovské školy. Z té vycházela při vyučování Evropa i Amerika. Jednalo se o způsob výuky, při kterém žák pouze seděl v lavici a poslouchal výklad učitele. Získával tím převážně teoretické poznatky, kterým často nerozuměl. Převažovalo mechanické učení slov učitele. Potlačovala se přirozená aktivita dítěte. To vše podpořeno zákazy a tresty. Na konci 19. století se zvedla vlna kritiky této školy.

Nové pedagogické myšlení vnesla reformní pedagogika (hnutí nové výchovy). Ovlivnilo myšlení škol. Základní metodou se stala práce dětí a učení formou hledání a řešení problémů. Rozvíjelo se myšlení dětí a jejich přirozená aktivita a samostatnost. Poznatky takto získané pak mohli děti aplikovat mimo školu a ve vlastním životě.

Učební projekty zásadně změnilы výuku v USA, v Evropě se hledal přijatelný kompromis. I v českých školách se projektové vyučování zkoušelo. Pracovalo se se zásadou poznávání pozorováním (propagoval již J. A. Komenský), samoučením. Žák postupoval vlastním tempem, vše objevoval sám metodou pokus – omyl. Nešlo jen o získávání teoretických vědomostí, ale naopak praktických zkušeností. Po roce 1948 byl u nás vývoj přerušen a ke znovuobjevení pak došlo v devadesátých letech. Příznivou situaci k rozvoji mu přinesl RVP a ŠVP. Jeho hlavním principem je svobodný výběr.

Nejčastější formou práce je při projektové výuce práce s pracovními listy, v nichž žáci plní úkoly různým způsobem vyhledávání informací. Jedná se o nejpoužívanější prvek využívaný ve vyučování (Tomková, Kašová, 2009).

Výuka dramatem (tvořivá dramatika)

Vyučovací metoda k obohacení výuky. Problémem této metody bývá nedostatek času, místa a většinou také nepřipravenost žáků. V hodinách literární výchovy lze využít vciťování do předmětů, literární postavy, charakteristika, vyjádření dojmů z textu graficky, metaforou nebo hry v roli (Beránková, 2002).

Kritické myšlení

Metody hojně využívané právě ve výuce českého jazyka a literární výchovy. Jedná se o činnosti aktivní práce s textem a jeho interpretací, které značí porozumění textu a jsou podstatou kritického myšlení. Některé si zde podrobněji představíme (Hejsek, 2015).

Brainstorming (bouře mozků, burza nápadů)

Cílem je shromáždit co nejvíce názorů, nápadů na danou problematiku, hledat cesty k řešení problému. Nehodnotíme, zda je řešení možné nebo ne – posilujeme tvořivost a fantazii. V podstatě chrlíme nápady. Každý nápad se zapisuje. Metoda vznikla v USA před druhou světovou válkou při vymýšlení reklamních sloganů (Maňák, 1997).

Myšlenkové, pojmové, mentální mapy (mind maps)

Vynalezl je v 60. letech Tony Buzan, brzy se staly jednou z nejlepších pomůcek pro přemýšlení. Zlepšují kreativitu i produktivitu. Uplatnění vědomostí a zkušeností, jejich prohloubení a zpřesnění vztahů mezi pojmy. Nezapisujeme je v dlouhých větách a formulacích. Podporuje aktivní učení a často se využívá v evokační fázi hodiny – stimuluje myšlení o daném tématu dříve, než je důkladně rozebráno, nebo pro fázi reflexe pro shrnutí naučeného. Mnohdy se setkáváme s jednotným chápáním pojmové a myšlenkové mapy. Drobný rozdíl zde však je. Pojmové mapy vytváří soupis všech pojmů k danému tématu (podobá se brainstormingu), myšlenkové mapy tyto pojmy již systematizují, hledají vzájemné souvislosti. Ve středu se nachází hlavní objekt, téma. Od něj vyrůstají různé další větve nejdříve zachycující hlavní témata. Později se rozdělují na další, vzdálenější. Každá větev je charakterizována klíčovým slovem. Pojmy se tedy postupně nabalují kolem ústředního tématu, kombinují se klíčová slova a hlavní myšlenky. U nejmenších dětí mohou být obrázkové (Buzan, 2012; Zormanová, 2012; Maňák, 1997)

Volné psaní

Žáci píší svým tempem souvislý text k danému tématu bez plánování. Cílem je objevit v sobě nápady, myšlenky, souvislosti, pomocí psaní se učit. Ideálním časem je 5 minut (minimální doba jsou 3 minuty, kratší doba nemá smysl). K napsanému se nevracíme, můžeme chybovat, v časovém limitu stále píšeme. Důležité je samostatné rozhodnutí žáka, zda práci bude prezentovat. Oceňujeme nápady a názory.

I.N.S.E.R.T.

Cílené zpracování textu při prvním čtení, nutí vnímat text pozorně a jasně si uvědomovat, co čteme. Během pročitání se rozhodujeme, jaký vztah k dané informaci máme. Vztahy vyjadřujeme danými znaky:

✓ „**fajfka**“ na okraji textu znamená, že to, co jsem si přečetl, potvrzuje to, co už vím nebo si myslím, že vím.

- **mínus** dáme sdělení, která je v rozporu s tím, co vím, nebo si myslím

+ **plus** označuje informaci novou a důvěryhodnou

? **otazník** je údaj, jemuž nerozumím, chci se o něm dozvědět víc

Nejdůležitější sdělení si pak můžeme seřadit do tabulky, která může sloužit jako zápis (Kotrba, Lacina, 2011).

Pětilístek

Slouží k evokaci nového učiva, zjistit, zda bylo nové téma nebo pojem pochopeno. Navyká žáky stručně shrnout téma, názor nebo postoj a naučit se přesně formulovat myšlenky a neodbíhat od tématu. Principem je vytvořit pět řádků. Na prvním řádku se píše jedno slovo (většinou podstatné jméno vystihující název, téma, námět). Druhý řádek je postaven na dvou slovech (přídavných jménech, která vyjadřují jaký, jaká, jaké je slovo z prvního řádku). Tři slova – slovesa, tvoří základnu třetího řádku (jedná se děj toho, co dělá, činí, koná). Předposlední čtvrtý řádek jsou čtyři slova, převážně věta či souvislé vyjádření. Úplně poslední řádek stojí na jediném slově, což bývá synonymum, pointa, vyjádření podstaty, metafora k tématu. Slova by měla být co nejvýstižnější.

Podvojný (dvojitý) deník

Cílem je spojení textu s vlastními myšlenkami, jeho porozumění do hloubky. Žáci si vyberou z textu určitou myšlenku, která ho zaujala a nějakým způsobem na něj zapůsobila. Tuto myšlenku pak komentuje: proč si ji vybral, co mu připomněla, jaké otázky v něm vyvolala, jak jej ovlivnila. Pak dochází ke společnému sdělování.

Diskuze, rozhovor

Diskuze bývá východiskem či součástí pro mnoho alternativních metod. Dříve se příliš neuplatňovala. Každopádně se jedná o metodu sloužící k silné aktivizaci žáků. Lze díky ní prohlubovat a fixovat probrané učivo. Její průběh by měl řídit moderátor. Členové skupiny navzájem kladou otázky a odpovídají na ně. Slouží k vyjádření myšlenek a názorů a následně

poskytuje možnost se dozvědět i názory ostatních. Tuto metodu je potřeba velmi dobře připravit a stanovit vhodné téma. Metoda rozhovoru představuje komunikaci mezi učitelem a žákem. Používaná již od starověku (Sokrates). Existuje několik typů rozhovoru uplatnitelných ve výuce (například heuristický, procvičující, shrnující...).

Didaktická hra

Jedná se o hravou činnost a při vhodném zařazení usnadňuje opakování a procvičování učiva, podněcují zájem žáků o sdělované učivo. Evokují produktivní aktivity a rozvíjí myšlení. Nejúčinnější jsou hry soutěživé. Vzhledem k tomu, že se jedná o hry s pravidly, dosahují, kromě didaktického, také výchovný efekt. Je velmi účinné dát jí ve výuce prostor. Didaktická hra má didaktický cíl (předpokládaný efekt), pravidlo a obsah. Za didaktické hry považujeme například domino, pexeso, různé deskové hry, šifrované texty a skrytá slova, křížovky a další (Zormanová, 2012, Maňák, 1997).

Tvořivá činnost

Jedna z nejoblíbenějších metod aktivních a tvůrčích pedagogů. Skrze ni se snáze dostáváme ke kreativní interpretaci textu. Je to tvořivá, mentální, artikulovaná ústní, ale také písemná činnost, která je spojená se zážitkem. Produktem tvořivé činnosti je ucelená schopnost – tvořivost (kreativita). Jedná se o schopnost převádět a nakonec i uplatnit získané dovednosti z jednoho oboru či oblasti poznání do druhé.

Konkrétními metodami a postupy tvořivé činnosti uplatnitelné v literární výchově pak mohou být například doplňování textu (jednotlivých slov, řádek nebo událostí) a jeho rekonstrukce či rozšifrování. Fabulace (vymýšlení), převyprávění, kondenzace, redukce příběhu. Dále to může být tvorba osnovy, vstup do cizího hlediska/ cizí role (rozlišení osoby, která píše a osoby, která se dívá či prožívá) a spousta dalších neméně účinných postupů (Hník, 2007).

Inscenační metody

Metody kladoucí důraz na předvádění. Podstatou je přijímání a ztvárňování rolí osob v určité simulované situaci. Vychází z principu situační metody. Žáky učí porozumět stanoviskům a prožitkům jiných lidí, tedy k chápání mezilidských vztahů a vede k řešení problémů. Inscenace mohou být umělecké, psychosociální, terapeutické a výchovně – vzdělávací, záleží na jejich cílech.

Skupinová výuka

Je považována za jednu ze základních organizačních forem výuky. Při skupinové výuce se rozvíjí aktivita a samostatnost, komunikační a sociální dovednosti kooperací, společným sdílením názorů, prezentací výsledků či argumentací. Žáci vytváří heterogenní (různorodé) a homogenní (stejnorodé) skupiny, ve kterých by měli střídát své role. Postupují od formulace úkolu, otázky nebo problému, přes vlastní skupinovou práci k prezentaci výsledků (Maňák, 1997).

Párová (partnerská) výuka

Zde se jedná o spolupráci spolužáků při učení probíhající ve dvojicích. Společně si vyměňují názory na řešení úloh, vzájemně si pomáhají, připravují si otázky a kontrolují úkoly, shromažďují veškeré úkoly, zhotovují různé modely, kresby, diskutují a nacvičují rozhovor. Jedná se velmi dobrou přípravu na skupinovou práci.

Řešení problémů (problémová výuka)

Heuristická metoda, která učí řešit problémy a vede k získání trvalých vědomostí a aktivizaci ve vyučování. Úlohy by měly vycházet z životních situací nebo na ně navazovat. Žákům nesdělíme připravené vědomosti a fakta, ale měli by vlastním uvažováním, prací, pozorováním, manipulací atd. dospět k poznatkům. Nejjednodušším způsobem je kladení problémových otázek typu: srovnej, proč, urči, popiš, jak vysvětlíš, dokaž a dalších.

Řešení problému má několik fází.

- Zjištění problému
- Orientace v problému
- Hledání jádra problému
- Stanovení hypotéz
- Ověřování hypotéz
- Vyslovení závěru a vyřešení problému
- Při řešení, které nebylo úspěšné, se vrátit k bodu, v němž jsme chybovali

V českém jazyce a literární výchově můžeme ideálně využít soustavu stupňovaných problémových úkolů dle Nečesané (1976): doplnit neúplný text; uspořádat nezvyklé sestavení faktů; opravit úmyslnou chybu; vyčlenit údaje nepatřící do schématu; zodpovědět záporně postavenou otázku a převést ji na kladnou; vymyslet větu, vyprávění, příklad řešící rozpornou

situaci; vybrat správné řešení z více možností; pořídit důkaz k určité definici, uvést příklad na její porušení; najít princip přeloženého schématu; navrhnout možné řešení určité úlohy nebo určit jediné možné při spolupráci skupiny, či samostatně; objevit problém samostatně nebo se spolužáky, formulovat ho, uvést hypotézy a zdůvodnit svá řešení.

3 Zážitková pedagogika

„ ... pokud chceš mít vzpomínky, tak potřebuješ zážitky ... “

Neznámý autor

Zážitková pedagogika je pedagogický obor, který své místo v systému pedagogických disciplín stále hledá a upevňuje. Samostatným a svébytným pedagogickým odvětvím však stále ještě není. Nejbližšími obory jsou jí pedagogika volného času, pedagogika mimoškolní, výchova v přírodě, ale ani tato informace není přesná, neboť postupy zážitkové pedagogiky lze uplatnit i ve školním prostředí a vyučování (Gymnasion, 2004).

Chápeme ji jako teorii výchovy prožitkem (výchovy k prožívání). „ *Je pro ni typické zakotvení prožitku do jeho širších souvislostí, znalost a analýza cílů navozovaných situací, cílené vyvolání záměrného prožitku, zpracování prožitku a převedení do zkušenosti.* “¹⁰

Češi všeobecně rádi hledají neobvyklé cesty, někdy i takové, které již před nimi objevili jiní. A oblast zážitkové pedagogiky u nás takto začínala. Český proud vznikl na vybudovaných základech. Neztotožňovala se se státním vzděláváním a hledala jiné možnosti jak umožnit zdravý vývoj jedinců. Zážitkové vzdělávání je totiž neobvyklá škola s holistickými principy.

„ Co slyším, to zapomenu. Co vidím, si pamatuji. Co si vyzkouším, tomu rozumím. “

Konfucius

V pojetí zážitkové pedagogiky lze poslední větu upravit, či doplnit také tvrzením „ *Co zažiji, to dokážu použít.* “

Vzdělávání zážitkem obsahuje výzvu a reflexi, snahu o osobní rozvoj, často prvek dobrodružství (ten nemusí být), přináší nejistotu a přijímá rizika, odehrává se v neobvyklém prostředí. Důležitým prvkem jsou pak hry, metafory a rozbory aktivit (Hanuš, 2009; Franc, 2007).

Zážitkovou pedagogikou rozumíme výchovné procesy, při kterých pracujeme s navozováním, rozborem a reflexí prožitkových událostí s cílem získat zkušenosti přenositelné do života. Cílů můžeme dosáhnout v jakémkoliv prostředí, v různorodých sociálních skupinách

¹⁰ HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2816-2. – s. 18

a naplněny mohou být různými prostředky (hrou, dramatizací, tvořivými činnostmi, modelovými a výzvodnými situacemi, rozhovory, besedami, diskuzemi, sebepoznáním, týmovou spoluprací). Zážitek ze hry je využit ke stanoveným pedagogickým cílům. Rozvíjí se díky ní znalosti, dovednosti a postoje. Ideálem pro ni je starořecký výchovný ideál (kalokagathia) zaměřený na všestranný rozvoj osobnosti (Gymnasion, 2004).

„Pedagogika zážitku klade nároky na jedince, skupinu, společnost a pomáhá k uskutečnění změny způsobu myšlení, jednání a konání.“¹¹

3.1 Vymezení pojmů

„ Zážitek je individuálně vnímaný, prožívaný a zapamatovatelný životní obsah pociťovaný jako významový celek – příběh, v němž je z pohledu zažívajícího jedince zachycena příslušná situace.“

Jan Slavík

Klíčové pojmy se zážitkovou pedagogikou nejčastěji související jsou zážitek, pedagogika, prožitek, zkušenost, výchova, edukace a vzdělání.

3.1.1 Zážitek, prožitek a zkušenost

Rozdíl mezi těmito slovy v obecné češtině nerozlišujeme. Ve vztahu ke zkušenosti je prožitek (výchova prožitkem) přítomnostního charakteru. Když uplyne, stává se minulostí a my se k němu pouze vracíme vzpomínkou, jedná se o zážitek (zážitková pedagogika).

Cílem výchovy prožitkem je získat trvalou podobu prožité události, jíž pak jsme schopni uplatnit v dalších situacích. Zde pak mluvíme o nabyté zkušenosti, kterou však máme možnost získávat i jinak než pouze prožitkem (Gymnasion, 2004).

Zážitek, prožitek a zkušenost jsou podněcovány v plánovaných situacích a jejich nejčastějším prostředkem je hra. Tímto je česká zážitková pedagogika ojedinělá a osobitá.

Prožitek nese určité znaky, jimiž jsou:

- Nenahraditelnost
- Jedinečnost, neboť ho nelze zaměnit

¹¹ Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, (7) 7, ISSN 1214-603x.

- Individuálnost, vždyt' každý z nás prožívá situace jinak
- Intencionálnost, neoddělitelnost od obsahu
- Nepřenositelnost z jednoho na druhého člověka
- Komplexnost (Hanuš, 2007)

3.1.2 Pedagogika

Slovo pocházející z řeckého „paidagógos“ – průvodce hochů. Byl tak pojmenován vzdělaný otrok, provázejícího syna svého pána do školy.

Dále se pojem mění na latinskou verzi „paedagogus“, který již označuje učitele, vychovatele.

A nakonec pedagogika v hlavním významu jako věda zabývající se vzděláním a výchovou ve společnosti., nevázaná tedy pouze na školské instituce nebo děti a mládež. Zahrnuje v sobě několik disciplín, z nichž můžeme jmenovat například pedagogiku obecnou, sociální, speciální, volného času, historickou či didaktiku (Gymnasion, 2004; Průcha, Walterová, Mareš, 2013).

3.1.3 Výchova, edukace a vzdělání

Pojmy vzdělání a edukace jsme si již blíže vymezili v první kapitole naší diplomové práce, proto se k nim nyní vracet nebudeme.

Zastavíme se u pojmu výchova. Během staletí procházela různými pojetími, která byla ovlivněna sociokulturními podmínkami, rozdílnými koncepcemi pojetí člověka či zdůrazňováním jednotlivých stránek samotného výchovného procesu.

Jedná se o proces záměrného a cílevědomého působení na jedinečnou osobnost člověka. Cílem je dospět k pozitivním změnám v jejím vývoji (Průcha, Walterová, Mareš, 2013).

3.2 Zážitkově pedagogické přístupy

Neexistuje pouze jedna jediná a správná zážitkově pedagogická koncepce. Znamé jsou koncepce německé, britské, americké, severské a další. Každá z nich se stala východím zdrojem pro naši českou, specifickou a originální. Její vývoj probíhal v době, která přála pevné koncepci státního školství (Hanuš, Chytilová, 2009).

Pro její vznik a následný rozvoj bylo významné dílo Jana Ámose Komenského „učitele národů“. Ten prosazoval komplexní rozvoj osobnosti, což je zcela zřejmé z tvrzení, že je třeba vzdělávat ducha, jazyk, srdce i ruku. Za významné zkušenosti považoval ty, které získá pomocí vlastních smyslů. Také navrhoval využití her a hraní při výuce. „ *Vzdělávání začíná a končí u opravdové zkušenosti ...* “ taková jsou jeho slova.

K vyústění zájmu o přírodu dochází v polovině 19. století a na začátku 20. století, kdy za další důležitý krok považujeme rozvoj spolků zaměřených na tělesný pohyb (tramping, Junák, Sokol, turistika, tělovýchova, cyklistika a další). Za druhé světové války byl tento vývoj na jistou dobu pozastaven, po roce 1948 a následném nástupu komunistického režimu docházelo k pozvolnému obnovování a orientaci jiným směrem.

Pomalu k nám pronikají informace o organizaci Outward Bound, v jejíž konceptech nacházíme mnoho podobností. Mimo uvedené se začínají objevovat různá ekologická hnutí se znaky výchovy v přírodě. Mezi nejznámější patřil Brontosaurus či Svaz ochránců přírody (Franc, 2007).

3.2.1 Prázdninová škola Lipnice

Prázdninová škola Lipnice (PŠL) byla založena v roce 1977, jako vyústění dlouhodobých snah o vznik vzdělávacího střediska s orientací na výchovu v přírodě a pod záštitou Svazu socialistické mládeže. Začala vytvářet základy moderního a kreativního přístupu k výchově v přírodě. Svou činnost orientovala na věkovou skupinu dospívajících. Jejím úkolem byla příprava mladé generace neobvyklou formou pro budoucí působení. Stavěla na základech řeckého ideálu kalokagathia.

Vzhledem k nedostatku informací o zahraničních zkušenostech a metodách rozvíjela vlastní český koncept, který v průběhu let obohacovala o další metody a programy získané vlastní zkušeností.

Po roce 1989 se PŠL osamostatnila a stala se občanským sdružením. Od 1991 se stala součástí mezinárodní pedagogické organizace Outward Bound s podobnou pedagogickou filozofií. PŠL vyvinula vlastní pojetí originálních metod a metodiky práce.

Pořádá kurzy zaměřené na zážitkové vzdělávání a osobnostní rozvoj spojený s pobytem v přírodě. Charakteristické je rychlé tempo, vysoká intenzita a neočekávané zážitky.

3.2.2 Outward Bound

Jejím spoluzakladatelem byl pedagog Kurt Hahn (1886 – 1974), reformátor v oblasti výchovy. Působil v Německu, kde se narodil a po nástupu fašismu pak ve Velké Británii. Vedl světoznámé soukromé střední školy, ale zásadními byly tzv. Kurzschule – kurzy pro studenty ve kterých testoval základní programové složky prožitkové terapie: tělesný trénink, expedice, projekt a poskytování pomoci.

Po jeho odchodu do Velké Británie v nich pokračoval pod novým názvem Outward Bound. Rozvoj osobnosti probíhal původně se specifickým zaměřením pro námořníky. Po válce připravoval mladé lidi do života v přirovnání jako loď k velké (životní) plavbě. Postupně se šíří po světě.

Metodika Outward Bound má svá pravidla a principy. Základní jsou dva. První staví na tom, že člověk může dosáhnout více, než se sám domnívá. Druhý princip vede k uvědomění si, čeho lze dosáhnout prostřednictvím vzájemné pomoci a skupinové spolupráce.

Dále založil mezinárodní školu Atlantic College a navrhl odznak zdatnosti County Badge Scheme. Chtěl tím pozvednout upadající tělesnou zdatnost (od roku 1956 má nový název).

Cílem výchovy de Hahna není shromažďování vědomostí, ale nalézt dráhy k prožitkům. K uzdravení společnosti, která trpí chorobnými jevy, vedou tři stupně prožitkové terapie.

3.2.3 Project Adventure

Jedná se o mezinárodní neziskovou organizaci, která vznikla v roce 1971 v USA. Jeho zkušenostní programy využívají prvky dobrodružství. Zakladatelé byli původně instruktoři Outward Bound. Využili metodiky Outward Bound, jež upravili a rozvíjeli vlastními dovednostmi pro americké školství. Spojují dobrodružství se vzděláním a výchovou.

3.2.4 Modely zkušenostního učení

Tyto modely se objevily po roce 1990 a zpočátku byly prezentovány jako české, což nebyla pravda. Každopádně je česká zážitková pedagogika užívala v reálné dramaturgii společně s dalšími (kooperativní, projektové...). Rozepisovala učení do jednotlivých kroků – stupňů (Deweyho, Lewinův, Piagetův, Kolbův atd). K nejznámějším patří Kolbův čtyřstupňový model učení. Vybrané si zde krátce představíme.

Deweyův model

John Dewey předložil teorii učení jako první a zdůrazňuje v ní učení spojující zážitek a pojem s pozorováním a aktivitou. Model je třístupňový s fázemi: pozorování okolí, promýšlení znalostí a zkušeností z podobných událostí v minulosti, úsudek kombinující současné pozorování se znalostmi z minulosti.

Lewinův model

Kurt Lewin byl současně zakladatelem americké sociální psychologie, jehož čtyřstupňový model staví na konkrétním zážitku. Podle něj se změna a výsledku samotného nejlépe dosáhne projektem, který bude vycházet z okamžitého zážitku. Dochází k analýze informací a výsledky pak ovlivňují účastníky a mohou být využity ke změně v chování či novým zkušenostem.

Kolbův model

Vznikl v roce 1984 a vycházel z prací Deweye, Lewina, Piageta. Dle jeho modelu je konkrétní zkušenost odlišitelná od abstraktní. Vytvořil čtyřstupňový model, ve kterém na prvním stupni stojí konkrétní zkušenost, pak přichází ohlédnutí (reflexe), zobecnění a nakonec aktivní zkoušení (Franc, 2007; Hanuš, Chytilová, 2009).

3.3 Postupy zážitkově pedagogického učení

Výchova zážitkem zapojuje celého člověka (fyzicky, intelektuálně a emočně, včetně pocitů a smyslů) jeho zkušenosti a zpracování zážitku. Síla zážitkové pedagogiky spočívá v základních postupech – metodě PŠL.

Přesné formulování cílů (cílování) a specifické tematizování - označujeme tak stav, ke kterému se chceme dostat, chceme jej dosáhnout. Existuje metoda pomáhající je stanovovat, které se říká SMARTER.

S – specifické, tedy dostatečně jasné a konkrétní

M – měřitelné, jakýmkoliv způsobem pozorovatelné výsledky

A – akceptované, schválené, účastníci o nich ví

R – reálné, jsme schopni jich dosáhnout, zvládnout je

T – časově ohraničené, víme, že je stihneme ve stanoveném čase

E – zajímavé, motivují nás, plníme je raději

R – zaznamenané, můžeme se k nim vracet

Sledovat můžeme různé cíle vycházející z toho, na co se chceme zaměřit. Definování cílů z oblasti znalostí, dovedností a postojů. Jestli jimi chceme zprostředkovat:

- **zážitek** emocionální (radost a nadšení z úspěchu, výhry, řešení), vztahový (někoho jsem poznal, efektivně spolupracoval) nebo fyzický (zvládnutí běhu, doběhnutí do cíle).
- **poznání** vedoucí k naučení se nových fakt o daném tématu, získání zručnosti a kompetencí a ke zpětné vazbě, k sebepoznání.

Jsou určovány záměrem programu, počtem žáků a délkou programu.

Motivace – cílené motivování účastníků má významnou a nezastupitelnou roli. S ohledem na prostředí a charakter dané akce, lze použít různých prostředků motivace. Motivovat mohou filmem, videozáznamem, rozhlasovou hrou, knihou, povídkou, příběhem, básní, legendou, myšlenkou, přednáškou nebo fotografií, snímkem obrazem, scénkou, divadelní hrou, hudbou, písní, setkáním s osobností či hrou, světlem a tmou, vlastním zapojením, vlastním prostředím. Na motivaci navazuje program, který jsme motivací zahájili.

Dramaturgie je metodou, která promyšleně skládá a vybírá jednotlivé akce a programy do stanoveného času ve vztahu k zamýšlenému cíli. V tomto případě se jedná o dramaturgii **plánovanou (teoretickou) – ante factum**.

Praktická (reálná) - factum je aktuální práce s celým programem, motivací, skupinovou dynamikou a zpětnou vazbou v konkrétních situacích a **evaluovaná (ideální, závěrečná) – post factum** pracuje s programem po jeho skončení. Průběh v té chvíli je již známý a my víme, jak mohl vypadat.

Tyto fáze zahrnují práci na hlavním tématu, o čem to vlastně bude, tvorbu scénáře a činnost na něm. Podstatné pravidlo související se scénářem - „ *změna je život*“, ve scénáři může docházet ke změnám. Poté následuje vytváření a výběr her a dokončení scénáře společně se zapracováním změn z průběhu programu.

Výrazové prostředky podobné jako u motivace, lze využít shodné prostředky, například hudbu, barvy, pohyb, světlo nebo tmu, přírodu, místnost či vůně.

Ovlivňování osobnosti prostřednictvím situací ve hře, hraní rolí, ději, příběhu.

Zpětná vazba může mít nejrůznější podoby (rozborem, testem, anketou, hrou) a celý proces uzavírá.

Vše ovlivňuje ještě **skupinová dynamika** a **osobnost samotného pedagoga**, jeho životní a profesní zralost, odbornost a v neposlední řadě emoční inteligence (Franc, 2007; Hanuš, Chytilová, 2009; Gymnasion, 2007).

3.4 Příprava programu

Příprava programu s využitím zážitkové pedagogiky probíhá ve čtyřech krocích.

Prvním krokem je analýza potřeb programu. Čemu se chceme věnovat, proč, jaký to má důvod, kde by se mohl objevit problém, co tím budeme hodnotit a jakým způsobem zapojíme zážitkovou pedagogiku.

Pak si stanovíme reálný cíl. Co si děti mají z aktivity odnést, kompetence, kterých dosáhneme, jakým způsobem proběhne hodnocení a jak konkrétně zážitek využijeme.

Na řadu přichází samotná realizace programu.

Nakonec proběhne reflexe celého programu a jeho hodnocení. Co se děti naučily, k osvojení jakých kompetencí došlo a jak program proběhl. Zhodnocení se týká také funkce metody učení se zážitkem (Gymnasion, 2007).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Charakteristika výzkumu

Cílem praktické části je představit a popsat výzkum realizovaný díky navrženým sedmi vyučovacím jednotkám za použití metod zážitkové pedagogiky v hodinách českého jazyka – literární výchovy v šestém ročníku základní školy. V navrhovaném projektu, tedy diplomové práci, popíšeme a prozkoumáme, **zda a jakým způsobem lze zařadit prvky zážitkové pedagogiky do hodin literární výchovy na 2. stupni základní školy.**

Využijeme přitom kvalitativního výzkumu, v jehož metodologii panuje rozmanitost, což může být přínosem pro badatele, ale také staví na ustálených a systematizovaných postupech. Kvalitativní metody se dnes uplatňují stále častěji v různých oborech. Některé z metod v dostupných knihách nemusí být popisovány identicky. Postupem času prochází výzkum vývojem znalostí a rozmanitými zkušenostmi. Kvalitativní výzkum pracuje se slovy a textem na rozdíl od kvantitativního zabývajícího se čísly a srovnáním.

Vzhledem k tématu je vhodné použít přirovnání: ke kvalitativnímu výzkumu přistupujeme jako ke hře bavící své hráče za předpokladu, že budou respektovat jeho pravidla (Švaříček, Šedřová, 2007; Hendl, 2008).

Kvalitativní výzkum je „*proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu.*“¹²

4.1 Výzkumný problém a cíl

Základem výzkumu je stanovení výzkumného problému spolu s výzkumnou otázkou a jím na míru hledat výzkumnou metodu pro zpracování. Hlavním cílem je navržení sedmi vyučovacích jednotek, které budou stavět na alternativních metodách a prvcích zážitkové pedagogiky. Výzkumným problémem a otázkou pak bude:

Je vůbec možné v prostředí školy, ve výuce českého jazyka – literární výchovy, použít, aplikovat prvky zážitkové pedagogiky? Lze žákům přinést zážitek do oficiálního a formálního prostředí a výuky?

¹² ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. – s. 17

Při realizaci vyučovacích jednotek bylo hlavní metodou výzkumu zúčastněné pozorování v autentickém prostředí, spolu se svými poznámkami uskutečněnými ihned po skončení vyučovací jednotky či v jejím průběhu. Pozorováním sledujeme jevy, které z rozhovoru nemusí být zjevné. Další častou metodou pak byla skupinová diskuze, při které máme možnost zjistit naopak názory účastníků výzkumu. Pro potřeby praktické části byla vytvořena reflexe (analýza) konkrétní vyučovací jednotky. Každá z jednotek má vytvořen metodický postup a případné pracovní listy.

4.2 Charakteristika výzkumného prostředí a jednotky

Základní škola a mateřská škola Johanna Schrotha v Lipové lázních je úplná základní škola s jednou třídou v každém ročníku. Nachází se ve středu obce, v těsné blízkosti autobusové zastávky, nedaleko vlakového nádraží. Většina našich žáků je přímo z obce Lipová – lázně, významný je i počet žáků, kteří do školy dojíždí z okolních i vzdálenějších obcí (Jeseník, Ostružná, Ramzová, Branná, Jindřichov na Moravě a další). V této škole učím již desátým rokem pravidelně předměty: dějepis, hudební a výtvarná výchova a od loňského roku také český jazyk.

Šestý ročník (výzkumná jednotka) - třída, která s počtem 15 žáků patří k nejmenším na 2. stupni. Navštěvuje ji 7 chlapců a 8 děvčat. Jeden z chlapců má individuální plán a dochází 1x týdně do hodiny pedagogické intervence a 1x týdně do hodiny speciálně pedagogické péče. Třída je aktivní – převážně děvčata, ale s celkem negativním postojem ke čtení. Neumí příliš spolupracovat. Vztahy jsou napjatější, děvčata „skupinkují“ a s chlapci příliš ne vychází. V případě našich projektů a pevně nastavených pravidel však pracovali velmi dobře.

Český jazyk a literatura se v něm učí čtyři hodiny v týdnu. Literární výchova bývá pravidelně v pondělí čtvrtou vyučovací hodinu. Zaměření literární výchovy podle ŠVP v tomto ročníku vychází z rozvoje čtenářských dovedností. Uplatňuje se v ní především interpretace a reprodukce textu, dramatizace, orientace v textu, rozvoj fantazie a základní literární vědomosti. K tomuto využíváme různé zdroje a učební pomůcky, velmi častými jsou v našich hodinách metody kritického myšlení.

Pracuji s vlastním vytvořeným materiálem (Pracovní sešit a čítanka Ebí); dále s pracovním sešitem Hravá literatura od nakladatelství Taktik a občas s Čítankou pro 6. ročník od vydavatelství Fraus. Dalšími pomůckami jsou také různé knihy z našeho relaxačního koutku.

Vyučování nejčastěji probíhá v učebně dějepisu, kde je dostupná audio technika, interaktivní tabule s dataprojektorem a jedním počítačem připojeným na internet. Při projektech

využíváme také učebnu výtvarné výchovy umístěnou přímo naproti této učebny. Je v ní více místa, stoly sestaveny pro práci ve čtveřici, odpočinkový koutek s knihovničkou, kobercem, křesly a pohovka.

4.2 Časový harmonogram výzkumu

Výzkum probíhal během měsíců září a říjen roku 2017. Při procesu výzkumu a jeho plánování jsme postupovali následovně:

- Stanovili jsme si cíle výzkumu a vytvořili rámce
- Poté došlo k definování výzkumných otázek a rozhodování o použití konkrétních metod
- Docházelo ke sběru dat a jejich organizaci
- Následovala analýza a interpretace dat
- Nakonec formulování závěrů do výzkumné zprávy

Realizováno bylo 7 vyučovacích jednotek ve dvou projektech pravidelně v hodinách literární výchovy od začátku září. První byl odučen projekt Dostal/a jsem knihu a následovně Ebí.

Každá vyučovací hodina je rozepsána podrobně v metodických postupech, jímž předchází tabulka obsahující základní údaje – název projektu, vzdělávací oblast a obor, předmět, ročník, tematický celek a počet hodin v něm, konkrétní téma s časovou dotací. Poté výukové cíle, metody použité ve výuce, organizace a pomůcky. Jako poslední následuje reflexe (analýza) konkrétní jednotky.

5 Projekt „Dostal/a jsem knihu“

Téma „Dostal/a jsem knihu“ zařazuji záměrně na začátek školního roku. Vzájemně se u něj více poznáme a práce s vybranou knihou slouží k rozvoji nejenom čtenářských dovedností. Vzájemně děti nutí spolupracovat, diskutovat a projevovat své názory. Navíc odhalí hned na začátku jejich vztah ke knihám a čtení.

Český jazyk jsem začala učit v minulém školním roce (2016 – 2017), projekt tedy zkouším již druhým rokem. Vzhledem k reakcím dětí, mým postupným zkušenostem, novým vědomostem a znalostem a nakonec i skladbě dětí, již letošní projekt vypadá úplně jinak než ten loňský. Není tedy neměnný. Byly dodrženy kroky pro přípravu programu s využitím zážitkové pedagogiky, reflexe minulého scénáře potvrdila uváděné pravidlo o možnostech změn a úprav.

Tematický projekt proběhl ve čtyřech vyučovacích jednotkách při časové dotaci 45 minut na jednu. Byly pro něj vytvořeny tři pracovní listy zařazené vždy za vyučovacími jednotkami.

5.1 Vyučovací jednotka č. 1 – Dostal/a jsem knihu

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:	Jazyk a jazyková komunikace
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	Český jazyk a literatura – literární výchova
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura
ROČNÍK:	6.
TEMATICKÝ CELEK:	Dostal/a jsem knihu
TÉMA:	Dostal/a jsem knihu
POČET HODIN VĚNOVANÝCH TEMATICKÉMU CELKU:	4 vyučovací hodiny (4 x 45 minut)
ČASOVÁ DOTACE VYUČOVACÍ JEDNOTKY:	1 vyučovací hodina (45 minut)
VÝUKOVÉ CÍLE:	<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozvíjí aktivní naslouchání - rozvíjí tiché čtení, čtenářské dovednosti - vysvětlí a objasní porozumění textu - reprodukuje text - respektuje pravidla k práci - sdílí své zážitky, potřeby a názory - zhodnotí vlastní práci - zdůvodní svá rozhodnutí
VYUČOVACÍ METODY:	<ul style="list-style-type: none"> - Slovní monologické a dialogické: vyprávění, vysvětlování, práce s textem, - aktivizující: skupinová diskuze, řešení problému, samostatná práce - názorně demonstrační: ukázky knih - dovednostně praktické: upevňování dovedností – čtení - motivační: psychologické (navození atmosféry pro recepci textu), názorné
ORGANIZAČNÍ FORMY:	<ul style="list-style-type: none"> - Frontální a individuální výuka
UČEBNÍ POMŮCKY, DIDAKTICKÁ TECHNIKA:	<ul style="list-style-type: none"> - Pracovní list - Psací pomůcky - Šátek - Knihy pro děti a mládež k výběru

Metodický postup:

I. Úvodní část

- Pozdrav, kontrola chybějících žáků, zápis do třídní knihy
- Seznámení s tématem hodiny a cíli, stručně také s průběhem a požadavky
- Motivace: **V šestém ročníku v literární výchově budeme hodně číst, povídat si o knihách a spisovatelích, diskutovat, mít své názory, snažit se porozumět textu a rozvíjet postupně další dovednosti s literaturou související. Proto začneme dnešní první hodinu s tématem Dostal/a jsem knihu. Co nás čeká, vám částečně napoví právě název samotného projektu.**

II. Hlavní část

- Žáci dostanou dvě verze pracovního listu (dívčí a chlapeckou - obrázek, název) ¹³
- Přesuneme se do učebny výtvarné výchovy do odpočinkového koutku (s sebou psací potřebu). Usadíme se s PL - seznámíme je s tím, že jsou pro ně přichystány knihy, se kterými se budou moci nějaký čas sblížovat
- Na okně budou rozložené dvě hromádky knih. Tyto jsou z knihovničky v odpočinkovém koutku. Jedna se převážně o mé vlastní knihy z dětství a knihy mých dětí. Máme tam v současnosti cca 140 titulů. Vybírala jsem díla věkově vhodná pro tuto třídu, dívčí či chlapecké.
- Za pomoci spolužáka (drží šátek kolem očí a pomáhá „nevidícímu“) přistoupí jednotlivě k oknu, ke spoustě knih. Se zavázanýma očima si může knihy osahat a jednu z nich si vybrat
- Kdo již má knihu vzatu, si najde jemu příjemné místo a ve svém PL má možnost vypsát základní údaje z díla – název knihy, autor, ilustrace. Další otázky nevyplňují.
- Po zbytek hodiny si knihu prohlédnou a začínají ji samostatně číst.

III. Závěrečná část

- Před koncem hodiny je zadán domácí úkol: žáci si odnesou knížku domů. Budou tak mít prostor si ji opravdu dobře prolistovat a přečíst si z ní minimálně jednu kapitolu pro zpracování dalších otázek z pracovního listu (budeme vypracovávat v další hodině).
- Poskytnu prostor pro otázky dětí a hodnocení
- Nakonec dětem poděkuji za práci v hodině

¹³ Příloha č. 1 – vyplněný pracovní list chlapec (Dostal jsem knihu)

Reflexe (analýza) provedené vyučovací jednotky č. 1:

1. Úvodní část

- Podle vypracované přípravy (přítomno je 13 žáků z 15)

2. Hlavní část

Žákům jsem rozdala připravené pracovní listy v obou verzích podle pohlaví.¹⁴ Vezmeme si psací pomůcku, PL a přesuneme se do druhé učebny.

Usadíme se pohodlně v odpočinkové koutku. Na začátku vybírám žáky namátkově – děti jsou velmi aktivní, chtěly by všechny jít první. Jsou nadšené ze zavázaných očí. Za pomoci spolužačky a mé osoby jsou jim zavázány oči šátkem a vybírají si svou knihu pouze osaháním.¹⁵

Takto postupně přistupují jednotlivě všichni žáci. Ti, kteří knihu již mají, vyplňují PL a začínají s knihou pracovat.¹⁶

Průběžně je pozoruji, vypadají zaujatě, projevují radost, hlásí, pokud knihu znají. Opravdu svazky prohlížejí, tiše diskutují a sdělují si, jaké dílo si vybrali. Navzájem si je ukazují, ale neruší. Čím více dětí knihu má, tím klidnější je atmosféra. Začtou se do svých knih, vyplňují údaje do PL. V případě nejasností se ptají.¹⁷

3. Závěrečná část

Blíží se závěr hodiny, ukončuji práci a zadám domácí úkol. Dětem dám prostor pro otázky: „*Pokud se mi bude kniha líbit, můžu si ji půjčit a přečíst celou? Můžu ji mít do čtenářského záznamu?* (mnohé z knih jsou tituly, které jsem zadala v rámci seznamu povinné literatury¹⁸). Samozřejmě jsou i děti, které čtení a knihy nemají v oblíbě a okamžitě se ptají, jestli si ji opravdu musí vzít domů a číst v ní. Znovu si vysvětlíme, že ke knížce patří pracovní list a je tedy nutné dát jí šanci, aby si nás získala, nebo nás naopak vůbec neoslovila – tím pádem poté pravdivě vyplnit PL. Když se svazek opravdu líbit nebude ani potom, co se na něj podívají i doma, nevádí, alespoň si jej pořádně prohlédnou a budou moci dokončit PL.

Zeptám se na zhodnocení hodiny z pohledu dětí – dozvídám se téměř samé pozitivní reakce (*nejlepší byly zavázané oči, líbilo se jim čtení knihy, někteří si myslí, že kniha se jim nebude líbit – hned hlásí: nemám knížky rád, nečtu rád*).

Žákům poděkuji za práci v hodině, ocením pracovní a klidnou atmosféru.

¹⁴ Příloha č. 2 – vyplněný pracovní list děvče (Dostala jsem knihu)

¹⁵ Příloha č. 5 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)

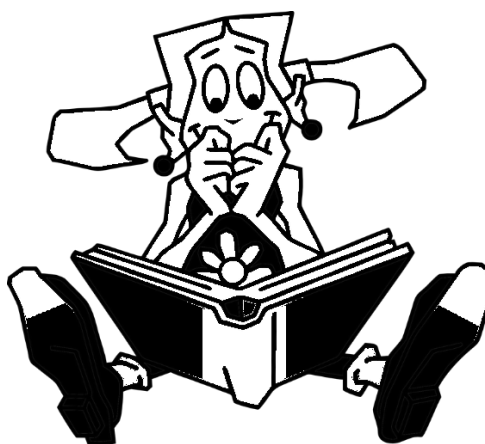
¹⁶ Příloha č. 6 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)

¹⁷ Příloha č. 7 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)

¹⁸ Seznam povinné literatury – žáci mají odevzdat za celý školní rok čtyři čtenářské záznamy o knize, dostali seznam povinné literatury, v němž je 40 titulů na výběr. Tři knihy do čtenářského záznamu mohou být z vlastní četby, jedna právě z tohoto seznamu.

Pracovní list vyučovací jednotka č. 1 – děvče

Dostala jsem knihu... (Odpovědi piš v celých větách, neodpovídej jednoslovně)

Jak se kniha jmenuje?

.....
.....

Kdo ji napsal?

.....
.....

Jsou v ní obrázky? Pokud ano, tak kdo ji ilustroval?

.....
.....

Znám ji? Četla jsem ji?

.....
.....
.....

Jak vypadá?

.....
.....

.....
.....
Zaujala mě?

.....
.....
Chci si ji přečíst?

.....
.....
Myslím, že je pro malé x dospívající x dospělé?

.....
.....
Další poznámky a obrázek:

Pracovní list vyučovací jednotka č. 1 - chlapec

Dostal jsem knihu... (Odpovědi piš v celých větách, neodpovídej jednoslovně)

Jak se kniha jmenuje?

.....
.....

Kdo ji napsal?

.....
.....

Jsou v ní obrázky? Pokud ano, tak kdo ji ilustroval?

.....
.....

Znám ji? Četl jsem ji?

.....
.....
.....

Jak vypadá?

.....
.....

.....
.....
Zaujala mě?

.....
.....
Chci si ji přečíst?

.....
.....
Myslím, že je pro malé x dospívající x dospělé?

.....
.....
Další poznámky a obrázek:

5.2 Vyučovací jednotka č. 2 – Dostal/a jsem knihu

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:	Jazyk a jazyková komunikace
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	Český jazyk a literatura – literární výchova
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura
ROČNÍK:	6.
TEMATICKÝ CELEK:	Dostal/a jsem knihu
TÉMA:	Dostal/a jsem knihu
POČET HODIN VĚNOVANÝCH TEMATICKÉMU CELKU:	4 vyučovací hodiny (4 x 45 minut)
ČASOVÁ DOTACE VYUČOVACÍ JEDNOTKY:	1 vyučovací hodina (45 minut)
VÝUKOVÉ CÍLE:	<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozvíjí aktivní naslouchání při poslechu čtení, dialogích, diskuzi - vysvětlí a objasní porozumění textu - rozvíjí čtenářské dovednosti - rozvíjí vlastní fantazii, představivost - respektuje pravidla k práci - sdílí své zážitky, potřeby a názory - zdůvodní svá rozhodnutí - zvládá práci s výtvarnými pomůckami
VYUČOVACÍ METODY:	<ul style="list-style-type: none"> - Slovní monologické a dialogické: vysvětlování, práce s textem, - názorně demonstrační: práce s knihou - aktivizující: skupinová diskuze, řešení problému, samostatná práce
ORGANIZAČNÍ FORMY:	<ul style="list-style-type: none"> - Frontální a individuální výuka
UČEBNÍ POMŮCKY, DIDAKTICKÁ TECHNIKA:	<ul style="list-style-type: none"> - Pracovní listy - Psací pomůcky - Výtvarné pomůcky - Vybraná kniha

Metodický postup:

I. Úvodní část

- Pozdrav, kontrola chybějících žáků, zápis do TK
- Seznámení s tématem hodiny a cíli, stručně také s průběhem a požadavky
- Motivace: **Dnes dostanete zpět pracovní list (PL) z minulé hodiny a zúročíte čas, který jste věnovali své vybrané knize během celého tohoto týdne, kdy jste ji měli doma.**

II. Hlavní část

- Žákům rozdám PL z minulé hodiny, budou na nich pracovat zhruba 15 minut. Ujasníme si, které otázky zůstaly nezodpovězeny a proč. Upozorním na otázku o vzhledu knihy a připomenu, že měli možnost si celý týden knihu opravdu důkladně prohlédnout. Mají ji u sebe a zvládnou tedy i popis. Připomenu odpovědi v celých větách. Poté je již nechám pracovat podle pokynů. Kdo má zájem, může si dokreslit i obrázek.
- V další části hodiny žáci dostanou druhý PL související s knihou¹⁹ – **Dostala jsem čtenáře.**
- Motivace: **Zapomeňte, že jste Ota, Lucka, Radka, Vendulka Prostě děti. Stala se z vás vaše kniha. Ta kniha, kterou držíte ve svých rukou. Kdyby dokázala mluvit a měla by duši, co by o vám o těch dětech - Filipovi, Ládíkovi, Majdě a ostatních řekla? Jaký příběh má za sebou?**
- Děti odpoví na otázky v PL. Musí u toho zapojit svou fantazii – některé tituly jsou opravdu staré, přebaly mohou být potrhané, vazba ozobaná od andulky, nakousané od štěněte, objevují se v nich věnování, vzkazy, první pokusy o podpis, jiné jsou jako nové.²⁰

III. Závěrečná část

- Společně si přečteme příběhy knih vymyšlené dětmi – oceníme každý potleskem.
- Vyberu knížky zpět, zeptám se, jestli si ji někdo chce půjčit a přečíst si ji celou.
- Pokud nám čas dovolí, zeptám se na reflexi knihy.
- Na závěr zhodnotím práci dětí.

¹⁹ Příloha č. 3 – vyplněný pracovní list (Dostala jsem čtenáře)

²⁰ Příloha č. 8 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 2)

Reflexe (analýza) vyučovací jednotky č. 2:

1. Úvodní část

- Podle vypracované přípravy (přítomno 14 z 15 žáků)

2. Hlavní část

Žákům jsem rozdala PL. Shrnuli jsme pokyny pro práci.

Děti si vytáhnou knihy, které měly půjčené domů. Pustí se do vyplňování, někteří se ptají, zda mohou napsat, že se jim kniha nelíbila, nezaujala je. Znovu připomenu pravdivost odpovědi. Objasním odlišnost každého člověka, odlišné myšlenky, vzhled a vkus. Děti pracují podle pokynů, dodržují stanovená pravidla. Někteří kreslí obrázky z knihy. Atmosféra je klidná, pracovní. Občas děti sdílí své zážitky, postřehy, prohlíží si PL ostatních spolužáků.

Překvapením je pro ně druhý PL a zpočátku nerozumí tématu – **Dostala jsem čtenáře.**²¹ Zazní motivace. V průběhu pozoruji pochopení.

Děti začnou soustředěně pracovat, procházím lavicemi, nahlížím do listů, chválím pěkné příběhy, snažím se více motivovat žáky, kteří toho v PL moc nemají.²²

3. Závěrečná část

Ukončíme práci. Čteme si příběhy vymyšlené dětmi. U mnohých jsou velmi zajímavé, delší, jiní je mají kratší. Vzájemně si po přečtení příběhů zatleskáme. Zhodnotíme práci dětí.

Výsledek mě celkem těší – 4 žáci si knihu půjčili ke čtení domů, 9 žáků kniha alespoň zaujala. Všichni přítomní žáci si v knize přečetli alespoň jednu kapitolu.

²¹ Příloha č. 4 – vyplněný pracovní list (Dostala jsem čtenáře)

²² Příloha č. 9 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 2)

Pracovní list Dostala jsem čtenáře – vyučovací jednotka č. 2

Dostala jsem čtenáře...

Jak můj čtenář vypadá?

.....
.....

Líbí se mi?

.....

Povím mu, proč vypadám, tak jak vypadám ...

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Myslím si, že mě odloží (nebude chtít poznat)/ neodloží (bude chtít poznat) protože...

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5.3 Vyučovací jednotka č. 3 – Dostal/a jsem knihu

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:	Jazyk a jazyková komunikace
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	Český jazyk a literatura – literární výchova
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura
ROČNÍK:	6.
TEMATICKÝ CELEK:	Dostal/a jsem knihu
TÉMA:	Dostal/a jsem knihu
POČET HODIN VĚNOVANÝCH TEMATICKÉMU CELKU:	4 vyučovací hodiny (4 x 45 minut)
ČASOVÁ DOTACE VYUČOVACÍ JEDNOTKY:	1 vyučovací hodina (45 minut)
VÝUKOVÉ CÍLE:	Žák: <ul style="list-style-type: none"> - rozvíjí aktivní naslouchání - připravenými scénkami dokáže porozumění textu - reprodukuje text - respektuje pravidla k práci - sdílí své zážitky, potřeby a názory - zhodnotí vlastní tvorbu - zvládá práci s výtvarnými pomůckami - rozvíjí svou představivost
VYUČOVACÍ METODY:	<ul style="list-style-type: none"> - Slovní monologické a dialogické: vysvětlování, práce s textem, - názorně demonstrační: práce s knihou - aktivizující: dramatizace - inscenační: hraní různých rolí
ORGANIZAČNÍ FORMY:	<ul style="list-style-type: none"> - Frontální a individuální výuka
UČEBNÍ POMŮCKY, DIDAKTICKÁ TECHNIKA:	<ul style="list-style-type: none"> - Kniha - Vytvořené rekvizity a kostýmy - Výtvarný materiál

Metodický postup:

I. Úvodní část

- Pozdrav, kontrola chybějících žáků, zápis do TK
- Seznámeni s tématem hodiny a čili, stručně také s průběhem a požadavky
- Motivace: **V minulých hodinách jsme pracovali s vybranou knihou. My se k ní opět vrátíme, tentokrát jako herci v divadle.**

II. Hlavní část:

- Žákům rozdám zpět knihy, které četli v předchozích hodinách. Požádám je, aby si vybrali jakýkoliv úryvek z knihy. S tím budeme pracovat – pokusíme se jej zdramatizovat (předvést spolužákům jako herci v divadle). Mohou také poprosit své kamarády, aby jim se scénkami pomohli. Povolím přecházení do druhé učebny (Vv) pro dostupný materiál k výrobě rekvizit. Uvítám, pokud mě osloví – rada jim půjčím, co budou potřebovat. Vysvětlíme si, že se bude jednat o krátkou scénku nějaké situace z knihy.
- Pomáhám žákům, kteří žádají o pomoc, radím, půjčuji dostupný materiál. Určíme si čas na přípravu.²³
- Po uplynutí času jsme v relaxačním koutku druhé učebny a vytvoříme publikum.
- Zeptám se, zda chce někdo začít jako první, pokud nebude zájem, určím.
- Prohlédneme si vytvořené scénky.

III. Závěrečná část

- Zhodnotíme připravené scénky a veškerou práci dětí potleskem, kdo bude chtít, může i slovy.
- Je potřeba počítat s tím, že se najdou i děti, které se nezapojí, nic nevymyslí. Požádám je, aby se alespoň snažily pomáhat ostatním.
- Požádám žáky, kteří mají knihy půjčené, aby si je na další hodinu opět přinesly do školy.
- Žákům poděkuji za práci v hodině.

²³ Příloha č. 10 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 3)

Reflexe (analýza) vyučovací jednotky č. 3:

1. Úvodní část

- Podle vypracované přípravy (přítomno 13 z 15 žáků)

2. Hlavní část:

Žákům jsem rozdala knihy z předchozích hodin. Zadáám práci – najít si úryvek z knihy k dramatizaci. Ve třídě chvíli zavládla panika, jak daný úkol provést, obavy z neproveditelnosti. Ujistila jsem je, že stačí najít opravdu krátký úryvek, který předvedou. Mohou také poprosit své kamarády, aby jim se scénkami pomohli. Mají možnost se mě kdykoliv na cokoliv zeptat, pokud budou potřebovat vytvořit rekvizity, také poradím.

Pomáhám žákům, kteří žádají o pomoc, radím, půjčuji dostupný materiál. Žáci průběžně přechází z učebny do učebny – jsou naproti sobě. Jedni ještě hledají vhodný úryvek, jiní se již rozhlížíjí po rekvizitách.

Při pozorování jsem potěšená – všichni se naplno zapojili (minimálně svým spolužákům pomáhají s dalšími rolemi v jejich scénkách – převážně tedy chlapci). Začínají vznikat rekvizity – auto (velká krabice), talíře (vystřižené z tvrdého výkresu), pes (plyšový had), ve kterých je naplno zapojena fantazie.

Po uplynutí času se sejdeme všichni v relaxačním koutku druhé učebny a vytvoříme publikum.

Nemusím nikoho pobízet, aby vystoupil. Děti byly nakonec nadšené a nemají problém se domluvit, kdo se scénkou začne. Společně si představení prohlédneme.²⁴

3. Závěrečná část

Všechny připravené scénky jsou opravdu pěkné – děti se smějí, hodnotí potleskem. Chválím děti – např. při scénce z knihy Klapzubova jedenáctka je zapojena téměř celá třída (12 účinkujících z celkového počtu 15 dětí), vypořádaly se se zadaným úkolem opravdu velmi dobře.

Připomenu žákům, kteří mají knihy půjčené, aby si je na další hodinu opět přinesli do školy. Žákům poděkuji za práci v hodině a zhodnotím jejich práci jako velmi dobrou.

²⁴ Příloha č. 11 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 3)

5.4 Vyučovací jednotka č. 4 – Dostal/a jsem knihu

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:	Jazyk a jazyková komunikace
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	Český jazyk a literatura – literární výchova
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura
ROČNÍK:	6.
TEMATICKÝ CELEK:	Dostal/a jsem knihu
TÉMA:	Dostal/a jsem knihu
POČET HODIN VĚNOVANÝCH TEMATICKÉMU CELKU:	4 vyučovací hodiny (4 x 45 minut)
ČASOVÁ DOTACE VYUČOVACÍ JEDNOTKY:	1 vyučovací hodina (45 minut)
VÝUKOVÉ CÍLE:	Žák: <ul style="list-style-type: none"> - rozvíjí aktivní naslouchání při poslechu čtení, dialogů, diskuzi - reprodukuje text - respektuje pravidla k práci - sdílí své zážitky, potřeby a názory - zhodnotí vlastní tvorbu - zdůvodní svá rozhodnutí
VYUČOVACÍ METODY:	<ul style="list-style-type: none"> - Slovní monologické a dialogické: vysvětlování, práce s textem, - názorně demonstrační: práce s knihou - aktivizující: skupinová diskuze,
ORGANIZAČNÍ FORMY:	<ul style="list-style-type: none"> - Frontální a individuální výuka
UČEBNÍ POMŮCKY, DIDAKTICKÁ TECHNIKA:	<ul style="list-style-type: none"> - knihy

Metodický postup:

I. Úvodní část

- Pozdrav, kontrola chybějících žáků, zápis do TK
- Seznámení s tématem hodiny a cíli, stručně také s průběhem a požadavky
- Motivace: **Dnes se s tématem - Dostal/a jsem knihu - setkáme naposledy, půjdeme do relaxačního koutku, pohodlně se tam usadíme a poslechneme si od každého z vás přečteny krátký úryvek z jeho knihy.**

II. Hlavní část:

- Dětem rozdáme opět jejich knihy (ti, kteří je mají půjčené, je do hodin nosí)
- Přesuneme se společně do druhé učebny do relaxačního koutku. Čtenář se vždy usadí do křesla. Necháme dětem 5 minut na přípravu, výběr úryvků.
- Čtenář se snaží číst srozumitelně, plynule, bez zadržávání, se správnou intonací vět či slov. Při potížích žákům pomůžu.
- Každého oceníme potleskem

III. Závěrečná část

- Odevzdáme knihy, vystavíme si je ve třídě k prohlédnutí ostatních spolužáků. Společně shrneme celý projekt o knize.
- Vyvodíme závěr: **Jsou různé způsoby, jak na knihu pohlížet, jak s ní pracovat. Málokdy se věnujeme knize takto podrobně, jako jsme to udělali my. Dostali jsme do rukou knihu, kterou jsme si sami „vybrali“ (i když v jiném slova smyslu). Museli jsme si ji prohlédnout, pokusit se ji číst (a třeba se nám ani příliš nezamlouvala). Nemohli jsme ji hned zavrhnout. Když jsme mysleli, že ji budeme moci odložit, nutila jsem vás přemýšlet, jak by vás viděla vaše kniha. Museli jsme vybrat úryvek a pokusit se ho předvést herecky ostatním spolužákům, četli jsme z ní svým spolužákům. Snažili jsme se ji poznat z různých úhlů pohledu – někdo více, jiný méně a mě osobně nezbyvá než doufat, že si cestu ke knihám najdete, že budete knihy číst raději nebo dokonce rádi.**
- Žákům poděkuji za práci na celém tématu.

Reflexe (analýza) vyučovací jednotky č. 4:

1. Úvodní část

- Podle vypracované přípravy (přítomno 15 z 15 žáků)

2. Hlavní část:

Dětem byly rozdány knihy, se kterými předtím pracovaly. Jeden z žáků knihu zapomněl doma.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o žáka, který již knihu doma začal číst, vyřešili jsme to po vzájemné dohodě tak, že z knihy nečetl, ale seznámil nás s tím, co dosud přečetl. V době, kdy se ostatní spolužáci tichým čtením připravovali na čtení hlasité, si pouze nachystal poznámky v písemné formě.

S dětmi jsme se přesunuli do relaxačního koutku a vysvětlili si pravidla. Zaměřuji se na hlasité čtení žáků, opravdu se snaží číst plynule a srozumitelně. Při problémech s výslovností občas pomáhám, leckdy se objeví slovo, jemuž nerozumí. Společně si vysvětlíme. Úryvky jsou krátké, stihneme se tak prostřídat. Poslední nám čtení uzavírá žák s připravenými poznámkami. Přesto, že má mluvený projev místo čteného, je přichystán a mluví opravdu plynule v návaznostech.²⁵

Své výkony vzájemně hodnotíme potleskem.

3. Závěrečná část

Žáci odnáší knihy do třídy, kde si je vystavíme na připravenou skříňku. Ve volných chvílích budou sloužit k prohlédnutí ostatními spolužáky. Celý projekt shrnu připravenou motivací.

Děti projekt ocenily. Některé našly knihu, jež je zaujala, líbilo se jim čtení a nejvíce dramaturgie z minulé hodiny a kupodivu i vymýšlení si příběhů když se „staly“ knihou“.

Na konci hodiny jsme určili pocit, který z realizovaného projektu děti měly. Kdo byl rád, že projekt skončil, nijak zásadně ho nezaujal, se přesunul ke dveřím. Naopak komu se projekt líbil a měl pocit, že mu i něco přinesl, zůstal na koberci. U dveří zůstal jeden z žáků a v prostoru mezi kobercem a dveřmi dva žáci (některé z aktivit se jim líbili – nelíbilo se jim čtení knihy doma, protože museli opravdu přečíst jednu kapitolu a čtení nemají v oblíbenosti, ostatní aktivity považovali za dobré). Ostatní obsadili koberec. Osobně to považuji za velmi úspěšný projekt.

Žákům jsem poděkovala za velmi dobrou práci na celém tématu.

²⁵ Příloha č. 12 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 4)

6 PROJEKT „EBÍ“ – Čítanka

Čítanka „Ebí“ je vlastní vytvořený materiál (pracovní sešit pro jazykovou, literární, slohovou a komunikační výchovu). Obsahuje 35 stran poetických a prozaických textů propojených úkoly, otázkami, kterými provádí hlavní postava Ebí. Vybrány jsou texty autorů literatury pro děti a mládež. Pracuje s metodami kritického myšlení a dalšími aktivizačními metodami. Využívá také hojně mezipředmětových vztahů

V praktické části diplomové práce představím pouze čtyři hodiny příprav z tohoto dlouhodobého projektu (strana 1 – 3 z celého pracovního sešitu).

6.1 Vyučovací jednotka č. 1 – Ebí se představuje

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:	Jazyk a jazyková komunikace
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	Český jazyk a literatura – literární výchova
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura
ROČNÍK:	6.
TEMATICKÝ CELEK:	Pracovní sešit „Ebí“
TÉMA:	Ebí se představuje
POČET HODIN VĚNOVANÝCH TEMATICKÉMU CELKU:	3 vyučovací hodiny (3 x 45 minut)
ČASOVÁ DOTACE VYUČOVACÍ JEDNOTKY:	1 vyučovací hodina (45 minut)
VÝUKOVÉ CÍLE:	<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozvíjí aktivní naslouchání při poslechu čtení, dialogích, diskuzi - vysvětlí a objasní porozumění textu - reprodukuje text - respektuje pravidla k práci - sdílí své zážitky, potřeby a názory - zhodnotí vlastní tvorbu - demonstruje a vyvodí odlišnosti mezi lidmi - zdůvodní svá rozhodnutí - zvládá práci s výtvarnými pomůckami
VYUČOVACÍ METODY:	<ul style="list-style-type: none"> - Slovní monologické a dialogické: vysvětlování, práce s textem, - názorně demonstrační: práce s obrázkem - aktivizující: skupinová diskuze, řešení problému
ORGANIZAČNÍ FORMY:	- Frontální a individuální výuka
UČEBNÍ POMŮCKY, DIDAKTICKÁ TECHNIKA:	<ul style="list-style-type: none"> - Pracovní list - Psací pomůcky - Výtvarné pomůcky - Audio technika - CD s relaxační hudbou - Tabule, magnety - Magnetické symboly pro hodnocení

Metodický postup:

I. Úvodní část

- Pozdrav, kontrola chybějících žáků, zápis do TK
- Seznámení s tématem hodiny a cíli, stručně také s průběhem a požadavky
- Motivace: **Dnes budeme pracovat bez čítanky. Mám pro vás nachystaný pracovní sešit, ve kterém najdeme hlavní postavu provázející nás dějem a různými úkoly. Budu vám sešit dávat postupně po jednotlivých listech, jež si společně budeme zakládat.**

II. Hlavní část

- Žáci dostanou pracovní list (dále PL) a pokyny pro práci s ním (mohou si vybrat ze dvou verzí – první bez obrázku, pro kreslicí žáky, druhá s černobílým obrázkem pouze k vybarvení).²⁶
 - Prohlédnout si PL
 - Samostatně si přečíst str. 1
 - Zamyšlení se
- Společné čtení textu těsně nad a pod obrázkem

²⁶ Příloha č. 15 – vypracovaný pracovní list s obrázkem Ebí – vybarvovaný, dokreslovaný

- Vysvětlit si ještě jednou proč má někdo obrázek a jiný ne, co tedy bude později úkolem dětí
- Položíme otázku: **Proč je tento sešit podle vás nazvaný jako pracovní?**
- Pokračujeme ve čtení dalšího textu:

Jmenuji se Abigail Annette Voborníková ... Ano, slyšíte dobře.

Abigail Annette Voborníková.

Jsem děvče. Narodila jsem se 28. 2. 2005. Je mi tedy let.

- Pokládáme další otázky k porozumění textu: **Kdo nás bude provázet úkoly?** (očekávané odpovědi: jméno, pohlaví...) - Diskuze o jméně
- **Jak je hlavní postava Abigail stará? Spočítejte si její věk a správně jej doplňte** – diskuze o věku. **Kdy (rok, měsíc, den) se narodili žáci? Kolik mají let oni? Je nějak zajímavé datum narození Abigail?** Předpokládaný závěr: jsou vrstevníci + objasnění pojmu.
- Pokračujeme ve čtení textu (při problému pomohu s intonací u slova neeeeeej....)

ABIGAIL – jméno pocházející z hebrejštiny s významem „pramen radosti, otcova radost“ (no, takže něco pro tatínka – jeho neeeeejvětší radost na tomto světě, jak sám říká)

ANNETTE – zase původně hebrejské jméno, ale taky zdrobnělina jména Anna z francouzštiny znamenající „milostivá, líbezná, milá“ (tady něco pro maminku milující "Parlez-vous français?" - a navíc jsem jejím miláčkem)

VOBORNÍKOVÁ – prostě po mamince i tatínkovi

- Diskuze k přečtenému textu
- Motivace: **Máme tedy vysvětleno, proč se hlavní postava jmenuje tak zvláště, pojd'me si to ještě jednou shrnout.** Ptám se na původ jména, význam, vysvětlení porozumění textu v závorkách u každého jména. Dále si sumarizujeme, že obě jména mají původ v hebrejštině, s významem líbezná radost. Každý z rodičů vybral jedno jméno, příjmení má po obou rodičích.
- Vysvětlíme si výraz Parlez – vous francais. Nejdříve zjistím, jestli někdo ví, co věta znamená. Pokud neví, dám návodnou otázku v německém a anglickém jazyce. Jestliže stále nebudou vědět – prozradím.
- Zadáme vypracování úkolu: nakreslit nebo vybarvit hlavní postavu. **Pomohl nám přečtený text se zadaným úkolem?** Děti by měly dojít k závěru, že jim text

nepomohl, popis v dané čísti není, bude nutné zapojit fantazii a vlastní představivost.

- K práci pouštím tišší relaxační hudbu pro klidnou atmosféru a práci. Podle zbývajícího času stanovíme čas pro práci (na tabuli vyvěším).²⁷

III. Závěrečná část

- Žáci pracují, kontrolují jejich práci, procházím lavicemi. Před uplynutím času je požádám, aby postupně PL dokončený nosili na tabuli a magnetem ho tam připevnili (po uplynutí všichni).
- Společně si prohlédneme vytvořené práce a vyvozujeme předpokládané závěry:
 - Každý z nás je odlišný – nejenom jménem, ale také tím, jak vypadáme, jaké máme představy a zájmy
 - Každý z nás je jedinečná bytost, nejsme stejní, proto máme různé obrázky, různě odpovídáme, něčemu nerozumíme a naopak něčemu ano, máme různé prožitky a zkušenosti
- Seznámili jsme se s novou postavou v PL, která má dlouhé, cizí zvláštní jméno. Budeme se s ní i nadále setkávat v pracovních listech pracovního sešitu, plnit s ní úkoly a zažívat dobrodružství.
- Hodnocení: podle vlastní úvahy děti půjdou k symbolům ve třídě (smajlíkům – stupnice hodnocení od 1 – 5) jako odpověď na otázky:
 - **Jak se nám dnes v hodině pracovalo? Jak hodnotím svou práci v dnešní hodině?**
- Své rozhodnutí zdůvodní
- Dětem poděkuji za práci v hodině, společně si zatleskáme.

²⁷ Příloha č. 13 – fotodokumentace (Ebí – vyučovací jednotka č. 1)

Reflexe (analýza) provedené jednotky č. 1:

1. Úvodní část

- Podle vypracované přípravy (přítomno je 13 žáků z 15)

2. Hlavní část

Žákům jsem rozdala pracovní listy (tři žákyně si vybraly verzi bez obrázku - rády kreslí). Podle prekonceptu děti hned ví, co bude úkolem, a dokáží bez problému vysvětlit pojem. Vypadají aktivně, nadšeně, hlásí se o slovo, o čtení (při potížích se čtením pomáhám).

V následné diskuzi se pak podivují nad jménem hlavní průvodkyně pracovním sešitem – je pro ně cizí, dlouhé, cizokrajné, neznámé. Spekuluji, proč takové jméno má. Někteří se diví, že má dvě jména. F. si všimne chyby v textu u jména (na jednom řádku je 3x písmeno t na druhém 2x), zjišťuje, zda je to záměr nebo chyba. Omlouvám se za přehlédnutí a vysvětlím, že se jedná o omyl, společně si písmeno škrtneme.

Poté děti počítají věk Abigail, povídáme si o jejich věku. Při otázce, jestli je datum nějak zajímavé, se přihlásí L. s názorem, že „Ebí“ má narozeniny pouze jednou za 4 roky nebo je slaví až v březni. Děti ji opravují – muselo by se jednat až o 29. 2. To nakonec považují za zajímavost – kdyby to bylo o den později. Správně vyvodí stejné stáří a pojem vrstevník znají a vysvětlují.

Intonaci nemusím opravovat, dívka V. ji krásně přečte a zdůrazní protažení. Pozorují děti, jsou zaujaté, pracují samostatně, perfektně, nevyrušují – vše podle prekonceptu.

Francouzskému výrazu nerozumí a ptají se na něj dříve, než položím otázku. Použiji nápovědu v jiném jazyce a ihned ví, odvodí, že maminka má ráda francouzský jazyk. Přijde jim jméno vtipné, protože je zvláštní, za nejvtipnější považují české příjmení.

Nachystáme si pastelky a fixy pro kreslení. Povíme si o tom, že popis Ebí nemáme a musíme si ji tedy vymyslet. D. podotkne, že se to třeba dozvíme později. Poslech relaxační hudby přivítají s nadšením, líbí se jim (jsou zvyklí z našich hodin výtvarné výchovy, u práce běžně hudbu posloucháme). Děvčata, která kreslí, se ptají, co bude, když nestihnou dokreslit, Uklidním je – mohou v případě potřeby dokončit v hodině Vv. Potom již děti v klidu pracují, občas si sdělují, jakou barvu použili, pobrukují si, používají i ve vybarvování různé techniky (F. roztírá tužku prstem, aby vytvořil podle jeho slov dojem měkkého, pleteného svetry). Průběžně si kontrolují čas na tabuli (používám zatavená čísla).

3. Závěrečná část:

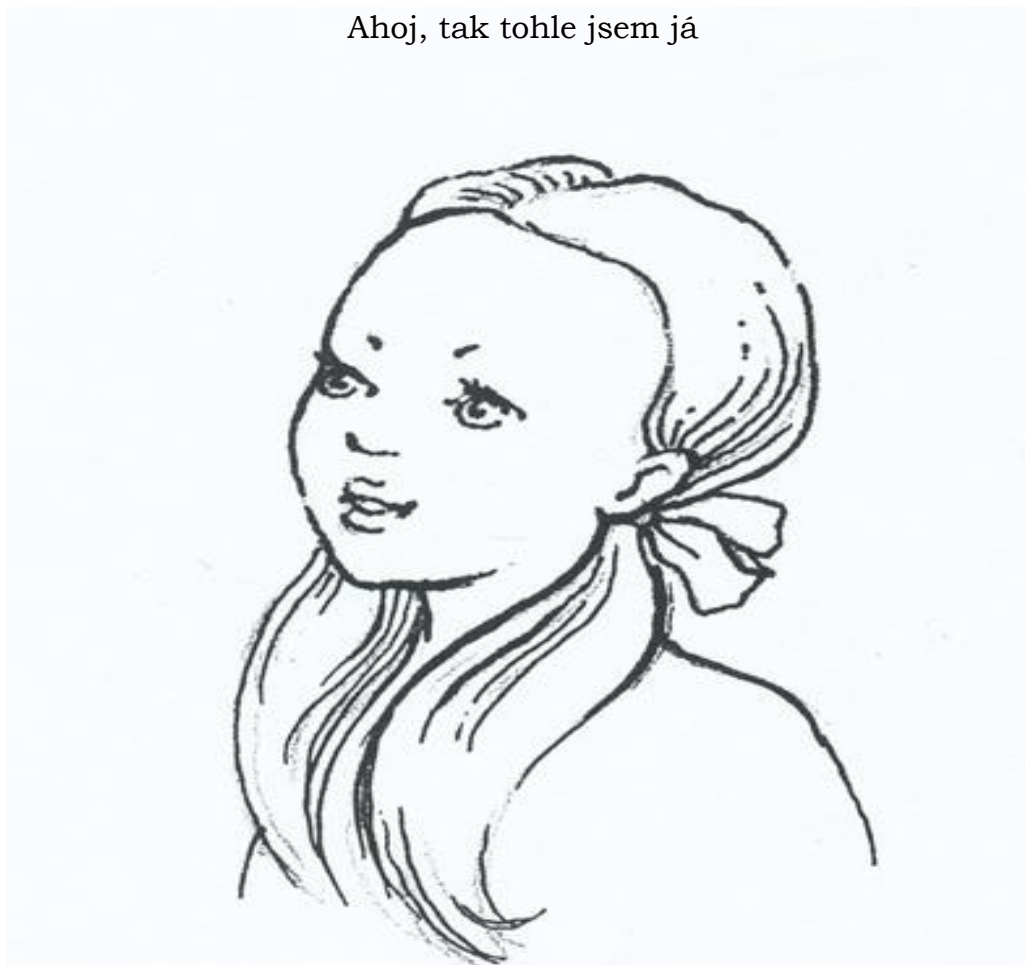
Po upozornění na blížící se konec postupně nosí své hotové práce, připevňují je magnety na tabuli, vzájemně si je prohlíží, komentují, práce se jim líbí, oceňují se navzájem²⁸

U formativního hodnocení práce se většina staví ke stupni 1, někteří ke stupni 2 – zdůvodníme.

²⁸ Příloha č. 14 – fotodokumentace (Ebí – vyučovací jednotka č. 1)

Pracovní list vyučovací jednotka č. 1:

Ahoj, tak tohle jsem já

Jak vypadám? – vybarvi si mě podle sebe.

Máš rád/a legraci? Rád/a si něco přečteš, zvládneš slovní hříčky, křížovky, hádanky, zábavné úkoly či hry? Jestli ano, věz, že si cestu na kterou se společně vydáme, pořádně užiješ!

Jmenuji se Abigail Annette Voborníková ... Ano, slyšíte dobře.

Abigail Annette Voborníková.

Jsem děvče. Narodila jsem se 28.2.2005. Je mi tedy let

ABIGAIL – jméno pocházející z hebrejštiny s významem „pramen radosti, otcova radost“ (no, takže něco pro tatínka – jeho neeeeejvětší radost na tomto světě, jak sám říká)

ANNETTE – zase původně hebrejské jméno, ale taky zdrobnělina jména Anna z francouzštiny znamenající „milostivá, líbezná, milá“ (tady něco pro maminku milující "Parlez-vous français?" - a navíc jsem jejím miláčkem)

VOBORNÍKOVÁ – prostě po mamince i tatínkovi

6.2 Vyučovací jednotka č. 2 – Ebí se představuje

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:	Jazyk a jazyková komunikace
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	Český jazyk a literatura – literární výchova
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura
ROČNÍK:	6.
TEMATICKÝ CELEK:	Pracovní sešit „Ebí“
TÉMA:	Ebí se představuje
POČET HODIN VĚNOVANÝCH TEMATICKÉMU CELKU:	3 vyučovací hodiny (3 x 45 minut)
ČASOVÁ DOTACE VYUČOVACÍ JEDNOTKY:	1 vyučovací hodina (45 minut)
VÝUKOVÉ CÍLE:	<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umí v případě potřeby požádat o pomoc - Zvládá běžné formy a způsoby komunikace - Porozumí různým způsobům dorozumívání - Aplikuje aktivní naslouchání a empatii v týmové práci - Zvládne řešit problémy - Účinně spolupracuje ve dvojicích - Respektuje pravidla pro práci - Kategorizuje správně podstatná jména
VYUČOVACÍ METODY:	<ul style="list-style-type: none"> - Samostatná práce s následnou diskuzí - Slovní monologické a diskuzní: vysvětlování, práce s textem, vyprávění - Dovednostně praktické: vlastní strategie řešení - Aktivizující: diskuze, tvořivá manipulace
ORGANIZAČNÍ FORMY:	<ul style="list-style-type: none"> - Skupinová výuka - Frontální a individuální výuka
UČEBNÍ POMŮCKY, DIDAKTICKÁ TECHNIKA:	<ul style="list-style-type: none"> - Pracovní list - Psací pomůcky - Magnetické symboly pro hodnocení

Metodický postup:

I. Úvodní část

- Pozdrav, kontrola chybějících žáků, zápis do TK
- Seznámení s tématem hodiny a cíli, stručně také s průběhem a požadavky
- Motivace: **V minulé hodině proběhla práce s PL, ve kterém jsme se seznámili s hlavní postavou Abigail, PL jsme četli a nakonec do něj kreslili Ebí podle našich představ. Na konci hodiny jsme si obrázky vystavili a prohlédli. Dnes budeme společně s Ebí pokračovat dále.**

II. Hlavní část

- Děti dostanou další pracovní list (str. 3) a pokyny pro práci: pod textem se nachází úkoly ke společné činnosti.
- Společné čtení textu.
- Vysvětlujeme si, co znamená Ebíina věta o tom, že při rozhodování o jejím jméně museli být každý jinde nebo se jim zamotaly jazyky – zjistím nejdříve od dětí, zda porozuměly textu. Pokud nebudou vědět, objasním já (jméno je divné, myslí si, že se rodiče „zbláznili“ pojmenovat ji takto v naší zemi)
- Poté děti samostatně pracují na úkolech pod textem. Pokyn zní – přečti – pracuj – vypracuj. Dětem nabídneme (v tomto ročníku je pouze 15 dětí, sedí tedy po jednom) při potížích, ujištění se, spolupráce se spolužákem. Mohou také oslovit mě. Upozorním, že poslední úkol budou plnit pouze částečně (podstatná jména konkrétní, abstraktní atd. ještě nemáme probráno, proto vyhledají pouze podstatná jména v textu). Opět stanovíme časové rozpětí pro plnění úkolů, děti si jej budou kontrolovat samostatně na tabuli (zatavená čísla). Postupná kontrola práce dětí.
- Po uplynutí času provádíme společnou kontrolu, ptám se, zda se objevil nějaký problém (předpokládám, že je to možné – někteří z žáků v minulé hodině nebyli, např. výraz Parlez...; ostatní si musí vzpomenout, co pojem znamená). **Rozuměli všichni zadání, dokázali na vše odpovědět?**
- Kontrolujeme vybraná podstatná jména (zda se jedná o správný slovní druh), popřípadě opravíme.
- Další úkol předpokládá znalosti ze zeměpisu, mají děti takové znalosti zeměpisu? Pokud bude nutné, poradím.
- Pokračujeme ve čtení textu další části. Dojdeme k místu, které je prázdné – **Víte, co je to obrázkové čtení?** V případě, že ví, pokračujeme, jinak vysvětlím. Musíme do

míst doplnit dvě slova a to ne psanou formou, ale obrázkem. Vyčkám na návrhy dětí. Očekávám vlastní fantazii.

- Pokračujeme dále – úkoly pod textem – začínáme posledním (kdo má dokreslené slovo, hledá v textu nespisovné a spisovné výrazy) – kontrola. Úkol první – žáci musí přemýšlet, úkol druhý – necháme žáky pracovat samostatně, poté proběhne diskuze.
- Přečtou si, co napsali a diskutují o zvláštních jménech – **je zvláštní i pro ostatní spolužáky?** – opět se přesvědčujeme, že je každý odlišný.
- Poslední úkol neděláme – upozorním, že na nás počká do příští hodiny.

III. Závěrečná část

- Položím dětem otázku. **Dokážete shrnout, jaké znalosti a dovednosti jsme dnes procvičili a čím konkrétně?** Předpokládaná odpověď – český jazyk (mluvnice – tvarosloví, slovní druh podstatná jména, rozvrstvení jazyka – nespisovný a spisovný jazyk, čtení, zeměpis, všeobecné znalosti, fantazie, myšlení, kresba)
- **Kdo je spokojený se svou prací v dnešní hodině půjde ke smajlíkům. Kdo si myslí, že si dnes procvičil některou ze znalostí a dovedností, které jsme si vyjmenovali, přijde, chytí mě za ruku a vytvoříme hada.**

Reflexe (analýza) vyučovací jednotky č. 2:

1. Úvodní část

- Podle vypracované přípravy (přítomno 15 žáků)

2. Hlavní část

Žáci dostali PL, vypadají, že se na práci těší. Ti, co nebyli ve škole, chtějí předchozí PL. Domluví se na pozdějším vypracování ve volném čase. Otázky jim zodpovím. Děti moc nerozumí rozebírané větě, s mou pomocí, pochopí. Se zájmem začnou pracovat, po chvíli se již začínají vzájemně oslovovat a pomáhat si se splněním úkolu (nejenom ti, kteří v hodině nebyli). Poslouchám je, věnují se tématu, kamarádovi sdělují, co si myslí a jestli má stejné úvahy. Mě zatím neoslovují. Při společné kontrole se dozvídám, že většina dětí si na výraz z minulé hodiny vzpomněla, navzájem si připomněly (považují to, za jediný problém, který zaznamenaly).²⁹

U úkolu se zeměmi jsou odpovědi: v obou zemích se mluví stejně, jsou tam drobné rozdíly ve výslovnosti, Amerika je větší než Anglie, je samostatným kontinentem, skládá se z více zemí. Anglie je menší, je to jedna země v Evropě, obě mají zkratku země – USA, VB, platí se tam jinými penězi (euro, dolar). Kontrola podstatných jmen v pořádku, nikdo nechyboval.

Při čtení se děti zarazily u prázdných míst. Na otázku o obrázkovém čtení reagují ihned a správně – text, kde je slovo obrázkem. Nápadů, jak slovo doplnit je spousta, nejčastěji: dlouhé, cizí, divné. Druhé slovo: české, pecka, bomba. Podle vlastního uvážení si ho domalují. Kdo je hotov hledá spisovná a nespisovná slova.³⁰

U prvního úkolu nejčastější přezdívky: Voborka, Borka, Epi, Vobornička, Ebinka, Ebča, Abi, Eb, Ebuš.

Za zajímavá, neobvyklá jména považují: Ljuba, Marfuša, Olga, Olivie, Mečislav, Mečislava, Erik, Hildegarda, Romana, Amélie, Lojza – někteří divné jméno nikdy neslyšeli.³¹

3. Závěrečná část:

Zde děti pracují podle prekonceptu, Všechny děti stojí dnes u smajlíku vysmátého s hodnotou 1, stejně tak mají všechny děti pocit, že některou ze znalostí procvičily a postupně se se mnou drží za ruku a vytváří hada.

²⁹ Příloha č. 16 – fotodokumentace (Ebí – vyučovací jednotka č. 2)

³⁰ Příloha č. 17 – vyplněný pracovní list (Ebí – vyučovací jednotka č. 2)

³¹ Příloha č. 18 – vyplněný pracovní list (Ebí – vyučovací jednotka č. 2)

Pracovní list vyučovací jednotka č. 2:

Každý z nich zcestoval svět, jsou děšní „inteligenti“ a v případě rozhodování o mém jméně, museli být nutně každý na jiném místě, nebo se jim jejich jazyky úplně popletly. Navíc si všichni stejně myslí, že moje jméno je z Anglie nebo Ameriky.

Viš vůbec, co znamenají výrazy, které Abigail užívá? Pokus se vysvětlit, proč je použila a co znamenají.

Parles-vous francais?
inteligenti.....

Jaký rozdíl je mezi Anglií a Amerikou (uplatni hledisko zeměpisné)? V čem naopak mezi těmito zeměmi rozdíl není (proto si lidé myslí, že je jméno z těchto států)?

.....
.....

Najdi v předchozím textu alespoň 3 podstatná jména. Podtrhni je červenou barvou.

Myslím, že mi rodiče měli buď velký smysl pro humor, nebo mi tím jménem chtěli zkazit život (nebo se alespoň pomstít). Každý se mému jménu diví.

„Takové divné jméno, takové jméno.

A pak – Voborníková.

Moje přezdívky často nebývají nic moc. Samozřejmě, že od kluků je „nejoriginálnější Vobornice – vopice“.

Já slyším na Ebí.

Vymysli Ebí další přezdívku, která by se jí mohla líbit a souvisela by s jejím jménem. POZOR! Nesmí být urážlivá a bude originální.

Setkali jste se někdy se jménem ve vašem okolí, které vám přišlo zvláštní, neobvyklé? Napiš jej.

Jaký význam má vaše jméno? Vyhledej si informaci v knihách nebo na internetu za domácí úkol. Napiš zdroj, odkud jsi čerpal/a.

.....
.....

Podtrhni v textu výše jedno slovo nespisovné (oprav ho) a jedno slovo spisovné.

6.3 Vyučovací jednotka č. 3 – Ebí nás baví – praktická dílna

VZDĚLÁVACÍ OBLAST:	Jazyk a jazyková komunikace
VZDĚLÁVACÍ OBOR:	Český jazyk a literatura – literární výchova
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura
ROČNÍK:	6.
TEMATICKÝ CELEK:	Pracovní sešit „Ebí“
TÉMA:	Ebí nás baví – praktická dílna
POČET HODIN VĚNOVANÝCH TEMATICKÉMU CELKU:	3 vyučovací hodiny (3 x 45 minut)
ČASOVÁ DOTACE VYUČOVACÍ JEDNOTKY:	1 vyučovací hodina (45 minut)
VÝUKOVÉ CÍLE:	Žák: <ul style="list-style-type: none"> - Účinně spolupracuje se spolužáky - Respektuje nastavená pravidla práce - Dodržuje postup - Sdílí své zážitky, potřeby a názory - Zhodnotí vlastní tvorbu a práci - Řeší problém na základě vlastních zkušeností a vědomostí - Vyhledá skrytý text - Obohacuje svou slovní zásobu
VYUČOVACÍ METODY:	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivizující: řešení problémových úloh, projektová výuka - Názorně demonstrační: práce s obrazem, práce s textem - Slovní: práce s textem – zpracování textových informací – Pětিলístek, Jméno, Keltský kalendář, Skrývačky
ORGANIZAČNÍ FORMY:	<ul style="list-style-type: none"> - Individuální a individualizovaná - Skupinová - Frontální
UČEBNÍ POMŮCKY, DIDAKTICKÁ TECHNIKA:	<ul style="list-style-type: none"> - Pracovní list z minulé hodiny - Psací potřeby, pastelky - Lepidlo - Připravená stanoviště - Listy se jménem, skryté texty, zalaminované záložky - Lepící bloček ve tvaru textových bublin

Metodický postup:

I. Úvodní část

- Pozdrav, kontrola chybějících žáků, zápis do TK
- Seznámení s tématem hodiny a cíli, stručně také s průběhem a požadavky
- Motivace: Připomeneme si předcházející práci s PL a Ebí. **Vzpomene si někdo, jaký úkol zůstal nesplněný?**

II. Hlavní část

- Se žáky se přemístíme do druhé učebny (Vv) – naproti učebně Čj. V této učebně je již nachystána praktická dílna (vyvrcholení probraného tématu).
- Jedná se o čtyři stanoviště a další aktivity.
- Žákům vysvětlím nutnost plnit úkoly a aktivity u jednotlivých stolků a až po vykonání, se přesunout k úkolům na oknech, kde si najdou své jméno a přesunou se na místa s pastelkami.
- Popis aktivit:
 - **Skrývačky:**

Žáci hledají své jméno ukryté v různých větách. Připomenou, že je zajímavá pouze jejich jméno, v případě nalezení jména svého spolužáka ho neupozorňují. Bude připraveno 15 vět, v každé je vždy jedno jméno. Až děti najdou své jméno, zatrhnou jej, ukáží mi ho a pokračují dál i s lístkem s větou.³²
 - **Pětilístek:**

Na dalším stanovišti je připravena metoda pětilístek na sebe a spolužáka. Na první úrovni je podstatné jméno – jméno osoby, o které píšeme. Na druhé se doplňují dvě přídavná jména, vystihující jaká osoba je. Ve třetím řádku se vyplňují tři slovesa, která udávají, co daný člověk rád dělá, co má nebo nemá rád. Čtvrtý řádek je jediná věta o psané osobě a nakonec je poslední okénko, do nějž se přidá jedno slovo – synonymum, metafora, pointa nebo jakékoliv shrnutí vztahující se k popisované osobě.³³

³² Příloha č. 23 – Skrývačky – Věty s ukrytým textem (jménem)

³³ Příloha č. 19 – fotodokumentace – praktická dílna (Ebí – vyučovací jednotka č. 3)

- **Keltský stromový kalendář:**

U dvou stolečků budou velké kalendáře, v nich si žák samostatně zjistí podle data (dne a měsíce) svého narození symbol stromu, který je jejich znamením. Pokud správně hledají, najdou si pak svou zalaminovanou záložku (nachystala jsem pro každého konkrétního žáka podle jejich osobních údajů). Mohou si posléze o sobě přečíst, jací jsou podle tohoto kalendáře (z druhé strany je popis stromu). Záložku do knihy si odnáší.

- **Jméno:**

Jestliže děti prošly předešlá stanoviště – možnost byla v jakémkoliv pořadí – pátrají na oknech po svém jméně na připravených papírech. Nachází na nich své jméno, datum narození o se symbolem z keltského kalendáře (slouží jako kontrola jejich práce). Dále je vypsán jejich svátek. Poté se již mohou dočíst vše o jejich jméně – charakteristika, odvozeniny a varianty, významní nositelé, původ a význam jména, počet lidí v republice nosících stejné jméno a nakonec také pořadí jména v žebříčku používaných jmen.

- U tohoto stanoviště si děti list se jménem sundají, přečtou si veškeré informace, nalepí na něj větu se skrytým jménem, z druhé strany vyplněný pětílístek. Mohou si nakreslit obrázek a zvýraznit si v textu slova, věty, jež jim přijdou zajímavé. Nakonec si děti vyplní poslední, nedokončený úkol z minulého PL – původ a význam svého jména (odpověď získají v dnešní práci).³⁴

III. Závěrečná část

- Na připravené lepící lístky ve tvaru textových bublin poté žáci napíší zhodnocení dílny a celého tematického celku o Ebí. Lístek nalepí na okno.
- Dětem poděkuji za práci v této hodině.³⁵

³⁴ Příloha č. 20 – fotodokumentace – praktická dílna (Ebí – vyučovací jednotka č. 3)

³⁵ Příloha č. 24 – hodnocení projektu dětmi

Reflexe (analýza) provedené jednotky č. 3:

1. Úvodní část

- Podle vypracované přípravy (přítomno je 14 žáků z 15)
- Sdělíme si, že nás čeká praktická dílna a je potřeba se přesunout do jiné učebny, s sebou si vzít lepidlo a psací potřebu, PL z minulé hodiny.

2. Hlavní část

S pomůckami se přemístíme do druhé učebny s nachystanou dílnou. Dětem vysvětlíme, co budeme v dílně dělat: je možné začít u kteréhokoliv stanoviště. Objasníme si náplň práce. Děti se rozptýlí po stanovištích, průběžně je obcházím, odpovídám na otázky, v některých případech poradím.

Se skrývačkami si všichni poradí, někdo jméno nachází hned, jinému to chvíli trvá. Upozorňuji, že věty mohou být v hovorové řeči, u některých nemusí odpovídat diakritika. Žáci jsou v dílně velmi spokojení, nabití zájmem a nadšením, panuje aktivní rušno.

U pětilístku přemýšlí, vzájemně si pomohou, čtou si své nápady a smějí se (nejoblíbenější slovo „retardovaný“ – ve smyslu bláznivý, legrační, zábavný). Problémy mají u posledního slova, potřebují objasnit pojmy pointa a metafora.

I keltský kalendář není pro většinu žáků žádnou překážkou (pár dětí se musí déle orientovat, nemohou najít své datum nebo si při vlně nadšení pletou data – R. si stále trvá na tom, že náležité datum našel, i symbol, ale záložku najít nemůže – při společné diskuzi zjistím jeho záměnu čísel. Narodil se 9.8. – našel 8.9.). Pročítají své charakteristiky, ptají se ostatních i mě, jestli bych je na danou vlastnost tipovala, nechávají si některé vlastnosti vysvětlit. Mnoho z nich má radost ze záložky.³⁶

U jména jsou děti v úplném údivu, že vím, kdy se narodily. Čtou si uvedené informace vzájemně, sdělují si, odkud pochází jejich jméno, líbí se jim odvozeniny a varianty. Podivují se jménům v jiných státech, počtu lidí se stejnými jmény. Kreslí obrázky, navzájem se navštěvují, ukazují si zajímavosti, které se dozvěděly. Dolepí si věty pod text, pětilístek a dopisují úkol do PL.³⁷

³⁶ Příloha č. 21 – fotodokumentace – praktická dílna (Ebí – vyučovací jednotka č. 3)

³⁷ Příloha č. 22 – fotodokumentace – praktická dílna (Ebí – vyučovací jednotka č. 3)

3. Závěrečná část

Nakonec nadšeně a moc hezky hodnotí projekt. Odnáší si záložku do knihy i PL. O obrovském zážitku svědčí štěbetání, rozesmáté tváře, sdělování zážitků a radosti kamarádům. Slyším: „ *a víš, jak mi můžeš říkat?; podívej se na význam mého jména....*“ (O přestávce při dohledu jsem je viděla se záložkami a listy u spolužáků z jiných tříd, kterým líčily zážitky, jedna se žákyň se od té doby stále podepisuje domácím Romuška – jedna z variant jejího jména z PL).³⁸

³⁸ Příloha č. 25 vyplněný pracovní list (praktická dílna)

Shrnutí

Praktická část směřovala k jasnému cíli: představit a popsat výzkum realizovaný navrženými tematickými projekty, jež měl ověřit: zda a jakým způsobem lze zařadit prvky zážitkové pedagogiky do hodin literární výchovy na 2. stupni a jestli je můžeme použít ve formálním prostředí školy. Byly tedy vytvořeny dva tematické projekty celkově se sedmi vyučovacími jednotkami.

Projekty jsme zpracovali do výuky českého jazyka – literární výchovy v šestém ročníku (tedy na 2. stupni ZŠ) Základní a mateřské školy Johanna Schrotha v Lipové – lázních. Žáci měli možnost projít programem pomocí neobvyklých cest, postavených na principech zážitkové pedagogiky, spolu s alternativními i tradičními postupy.

První projekt se zaměřil primárně na rozvoj čtenářské aktivity a celkový zájem dětí o četbu. K tomu sloužily pracovní listy a použití dalších metod a aktivit (hry v roli, vcit'ování do předmětů, monolog věcí, vcit'ování do literární postavy, vyjádření dojmů z textu, vnímání světa smysly, vstup do cizí role – pohled osoby, která píše a pohled věci o které se píše, fabulace příběhu a další). Následovně práce s knihou, které vedly ke společné spolupráci dětí, naslouchání a rozvoji fantazie.

Cílem druhého projektu pak byl v první řadě rozvoj čtenářské gramotnosti a porozumění textu, samostatnosti myšlení, uvědomění si odlišnosti mezi lidmi a porozumění podstatě svého jména. Z konkrétních aktivizačních metod jsme aplikovali pětílístek, praktickou dílnu, šifrování, formativní hodnocení, vcit'ování do literární postavy, vyjádření dojmů kresbou, charakteristika, pokus o charakteristiku sebe a kamaráda, metafora, synonymum, rekonstrukce textu.

K jednotlivým vyučovacím jednotkám byly vytvořeny metodické postupy (scénáře) v nichž jsme se snažili o využití základních postupů zážitkové pedagogiky (stanovení a formulování cílů, motivace, dramaturgie ...) s dodržení jednotlivých kroků přípravy zážitkového programu zakončených reflexí. Samotný prožitek – později zážitek byl vyvozen použitými aktivizačními metodami a tvůrčími aktivitami.

Považujeme cíl za splněný, se závěrem, že do oficiálního prostředí školy lze přinést dětem zážitek z výuky, který umí popsat a je pozorovatelný. Děti, které mě v prvních hodinách přesvědčovaly, že čtení nemají rády a nebaví je, s knihami pracovaly se zaujetím (v konečné fázi pouze jeden žák názor nezměnil). O přestávkách se začínají objevovat s knihou v ruce, záložky z keltského kalendáře nosí, podepisují si práce domácími jmény z připravených listů praktické dílny.

Výuka a příprava těchto jednotek byla náročná zejména na čas, ale rozhodně se vyplatí si ji minimálně vyzkoušet. Frontální monologická výuka převažující na základních školách dětem ubírá aktivitu, samostatnost i pozornost. Vyvážené použití aktivizačních metod a zážitků v kombinaci s tradiční výukou obohatí nejen děti, ale i pedagoga, který je ochoten ji přijmout.

Závěr

Téma, které jsme v této diplomové práci otevřeli, si nedává za úkol měnit ze dne na den veškerou výuku literární výchovy na základních školách. Chce pouze poukázat na její smysl a vnést do ní nové podněty, obohatit její výuku o nové prvky. Pootevřít obzory pedagogům i dětem o využití přirozeného způsobu učení tvořivými činnostmi. Spojení alternativních aktivizačních metod a zážitkové pedagogiky s literární výchovou může přispět k její efektivitě a formování všestranné osobnosti dítěte.

Kdo jiný než „učitel národů“ nás může prostřednictvím vybraných citátů přesvědčit, že ani naše myšlenka není nová a převratná.

„Posláním od začátku do konce budiž hledati a nalézati způsob, který by umožnil, aby učitelé méně učili, žáci se však více naučili, aby ve školách neměl místa křik, pocit ošklivosti, vědomí marné práce.“

„Nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost. Nemilovat moudrost však znamená stávat se hlupákem.“

„Nevěřte všemu, co se vám k věření předkládá: Zkoumejte vše a přesvědčujte se o všem sami!“

Jan Ámos Komenský

Cílem závěrečné diplomové práce bylo zabývat se možnostmi zdánlivě neslučitelným propojením literární výchovy a zážitkové pedagogiky.

Představili jsme teoretické zázemí obou oblastí a našli pojmy oběma společné – vzdělávání a pedagog. Vzdělávání jako základní pojem pedagogické teorie a praxe a jeden z hlavních cílů zážitkové pedagogiky. Pedagog – průvodce vyučovací hodinou i zážitkovým programem, vychovatel, učitel, jeho osobnost ovlivňuje výsledek obou.

Vymezili jsme si tradiční a alternativní postupy a shrnuli stručně historický vývoj alternativních snah od 14. století do konce 20. století. V klasifikaci výukových metod byly tyto rozděleny na klasické, aktivizační a komplexní. Vybrané z nich poté prošly bližším popisem.

Z oblasti zážitkové pedagogiky byly prezentovány zážitkově pedagogické přístupy v podobě Prázdninové školy Lipnice (jako zástupce nejznámější české koncepce), Outward Bound, Project Adventure či modely zkušenostního učení (Deweyův, Lewinův a Kolbův). Teoretickou část ukončíme základními postupy pedagogického učení (metodou PŠL) a čtyřmi příznačnými kroky završujícími přípravu zážitkově pedagogického programu.

Na základě provedeného výzkumu praktické části, spočívajícího v přípravě dvou tematických projektů, jsme dospěli k závěru.

Díky teoretickým základům o zážitkové pedagogice a literární výchově, studiem odborné literatury, výukových metod, internetovým zdrojům, periodikům a zkušenostem, lze do oficiálního prostředí výuky českého jazyka – literární výchovy aplikovat postupy zážitkové pedagogiky a žákům tak přinést zážitek společně se vzděláním.

Nadšení a úsměvy dětí, pozitivní ohlasy a výsledky zřejmé i po skončení projektů. To vše může být učiteli odměnou za čas věnovaný přípravě jednotlivých programů.

A nakonec poslední úvaha pro čtenáře, charakterizující přístup dětí i pedagogů.

„Teorie zůstane pouhou teorií, pokud nepřikročíme k činu.“

J.A. Komenský

Seznam zkratek:

RVP ZV – Rámcově vzdělávací program

ŠVP – Školní vzdělávací program

SMART (SMARTER) – metoda pro stanovení cílů: Specific – konkrétní, Measurable – měřitelný, Achievable – dosažitelný, Realistic – realistický, Time-bound – ohraničený v čase, Evaluate – hodnotitelný, Reevaluate – průběžně hodnocený

I.N.S.E.R.T. - Interactive Notting System for Effictive Reading and Writing – Interaktivní poznámkový systém pro efektivní čtení a myšlení

PŠL – Prázdninová škola Lipnice

PL – pracovní list

TK – třídní kniha

Vv – výtvarná výchova

Čj – český jazyk

Použitá literatura a zdroje:

BERÁNKOVÁ, Eva. *Tvořivá hra jako cesta k pochopení literárního díla*. Plzeň: Fraus, 2002. Moderní pedagogika v teorii a praxi. ISBN 80-7238-182-2.

BUZAN, Tony a Barry BUZAN. *Myšlenkové mapy: probudíte svou kreativitu, zlepšete svou paměť, změníte svůj život*. 2. vyd. Přeložil Michal KAŠPÁREK. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0030-8.

FRANC, Daniel, Daniela SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ a Andy MARTIN. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. Brno: Computer Press, 2007. Edice aktivit a her. ISBN 978-80-251-1701-9.

Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, (7) 7, ISSN 1214-603x.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2816-2.

HEJSEK, Lukáš. *Rozvoj čtenářské gramotnosti v procesu základního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4535-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

Historie alternativ. *Www.alternativniskoly.cz* [online]. 2001 [cit. 2017-11-22]. Dostupné z: <http://www.alternativniskoly.cz/pouzite-terminy/historie-as/>

HNÍK, Ondřej. *Hravá interpretace v hodinách čtení a literární výchovy: inspirativní materiál pro učitele literární výchovy a studenty učitelství*. Jinočany: H & H, 2007. ISBN 80-7319-067-2

JEŘÁBEK, Jaroslav. *Vzdělávací program Základní škola*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-337-x.

JIRÁSEK, Ivo. Teoretník: vymezení pojmu zážitková pedagogika. *Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2004, 1(1), 112. ISSN 1214-603X.

KOŠŤÁK, Jaromír. *Hrátky s literaturou pro 4. a 5. ročník ZŠ*. V Olomouci: Votobia, 1999. ISBN 80-7198-358-6.

KOTRBA, Tomáš a Lubor LACINA. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Ilustroval Hana ŠEFROVÁ. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-34-1.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-731-5039-5

MAŇÁK, Josef. *Alternativní metody a postupy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. ISBN 80-210-1549-7.

Ottova encyklopedie A-Ž. Vyd. 1. Praha: Ottovo nakladatelství, 2004, 1144 s. ISBN 80-736-0014-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2017. 165 s. [cit. 2017-11-22]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4100-0.

Přílohy

1. Příloha č. 1 – vyplněný pracovní list chlapec (Dostal jsem knihu)
2. Příloha č. 2 – vyplněný pracovní list děvče (Dostala jsem knihu)
3. Příloha č. 3 – vyplněný pracovní list (Dostala jsem čtenáře)
4. Příloha č. 4 – vyplněný pracovní list (Dostala jsem čtenáře)
5. Příloha č. 5 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)
6. Příloha č. 6 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)
7. Příloha č. 7 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)
8. Příloha č. 8 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 2)
9. Příloha č. 9 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 2)
10. Příloha č. 10 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 3)
11. Příloha č. 11 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 3)
12. Příloha č. 12 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 4)
13. Příloha č. 13 – fotodokumentace (Ebí – vyučovací jednotka č. 1)
14. Příloha č. 14 – fotodokumentace (Ebí – vyučovací jednotka č. 1)
15. Příloha č. 15 – vypracovaný pracovní list s obrázkem Ebí – vybarvovaný, dokreslovaný
16. Příloha č. 16 – fotodokumentace (Ebí - vyučovací jednotka č. 2)
17. Příloha č. 17 – vyplněný pracovní list (Ebí – vyučovací jednotka č. 2)
18. Příloha č. 18 – vyplněný pracovní list (Ebí – vyučovací jednotka č. 2)
19. Příloha č. 19 – fotodokumentace - praktická dílna (Ebí - vyučovací jednotka č. 3)
20. Příloha č. 20 – fotodokumentace - praktická dílna (Ebí - vyučovací jednotka č. 3)
21. Příloha č. 21 – fotodokumentace – praktická dílna (Ebí – vyučovací jednotka č. 3)
22. Příloha č. 22 – fotodokumentace – praktická dílna (Ebí – vyučovací jednotka č. 3)
23. Příloha č. 23 – Skrývačky - Věty s ukrytým textem (jménem)
24. Příloha č. 24 – hodnocení projektu dětmi
25. Příloha č. 25 – vyplněný pracovní list (praktická dílna)

Vendula Cizmarová

Dostala jsem knihu... (Odpovědi piš v celých větách, neodpovídej jednotlivě)

Jak se kniha jmenuje?

Knihka se jmenuje Katka má starost s Katkou

Kdo jí napsal?

Napsal jí Josef Suchý

Jsou v ní obrázky? Pokud ano, tak kdo jí ilustroval?

Ano jsou ilustrovala Olga Čechová

Znáš jí? Četla jsem jí?

Ne znám ji a nikdy jsem ji nečetla

Jak vypadá?

Je stará, přesbílá a přehledná. Na aversní straně je obrázek holčičky s matičky a kytičkami. Vávěch barva červená, žlutá pod dekou. Na reversní straně je vyobrazení klavíru a psáček kytičky.

Zaujala mě?

Ne nezaujala mě a je v ní málo obrázků.

Chci si ji přečíst?

Ne nechci si ji přečíst

Myslím, že je pro malé x dospívající x dospělé?

Myslím, že je pro malé děti

Další poznámky a obrázky:

Eliska Jurecova

Dostala jsem čtenáře...

Jak můj čtenář vypadá?

Můj čtenář je jasný, inteligentní, zájmový. Má rád čtenářské kluby a knihovny. Je to člověk, který se rád učí a objevuje nové věci. Je to člověk, který se rád baví a který se rád sdílí s ostatními.

Líbí se mi?

Ano.

Povím mu, proč vypadám, tak jak vypadám ...

Proč vypadám tak, jak vypadám, tak jak vypadám... Je to člověk, který se rád učí a objevuje nové věci. Je to člověk, který se rád baví a který se rád sdílí s ostatními. Je to člověk, který se rád učí a objevuje nové věci. Je to člověk, který se rád baví a který se rád sdílí s ostatními.

Myslím si, že mě odlišuje (nebude chítit poznat) / neodloží (bude chítit poznat) protože...

Myslím si, že mě odlišuje, protože jsem i když... Myslím si, že mě odlišuje, protože jsem i když... Myslím si, že mě odlišuje, protože jsem i když... Myslím si, že mě odlišuje, protože jsem i když...

* Tam se mnou dělá nějaké věci a někdy jsem spadla na zem, ne že ani spádku nedě.

Dostala jsem čtenáře...

Jak můj čtenář vypadá?

Můj čtenář je jasný, inteligentní, zájmový. Má rád čtenářské kluby a knihovny. Je to člověk, který se rád učí a objevuje nové věci. Je to člověk, který se rád baví a který se rád sdílí s ostatními.

Líbí se mi?

Ano.

Povím mu, proč vypadám, tak jak vypadám ...

Proč vypadám tak, jak vypadám, tak jak vypadám... Je to člověk, který se rád učí a objevuje nové věci. Je to člověk, který se rád baví a který se rád sdílí s ostatními. Je to člověk, který se rád učí a objevuje nové věci. Je to člověk, který se rád baví a který se rád sdílí s ostatními.

Myslím si, že mě odlišuje (nebude chítit poznat) / neodloží (bude chítit poznat) protože...

Myslím si, že mě odlišuje, protože jsem i když... Myslím si, že mě odlišuje, protože jsem i když... Myslím si, že mě odlišuje, protože jsem i když... Myslím si, že mě odlišuje, protože jsem i když...

Heřtka Roman

Dostala jsem čtenáře...

Jak můj čtenář vypadá?

spolu

Je to člověk, se kterým se rád bavím. Mám rád lidi, kteří mají zájem o knihu a čtení. Je to člověk, který je ochopen mi pomoci s výběrem knihy a sdílet své zkušenosti s čtením.

Libí se mi?

Možná. Člověk, který se mi chce věnovat a být mi blízký.

Povím mu, proč vypadám, tak jak vypadám ...

Protože jsem člověk, který se rád bavím a sdílím své zkušenosti s čtením. Mám rád lidi, kteří mají zájem o knihu a čtení. Je to člověk, který je ochopen mi pomoci s výběrem knihy a sdílet své zkušenosti s čtením. Je to člověk, který se mi chce věnovat a být mi blízký.

Myslím si, že mě odloží (nebude chtít poznat) protože...

Jsem člověk, který se rád bavím a sdílím své zkušenosti s čtením. Mám rád lidi, kteří mají zájem o knihu a čtení. Je to člověk, který je ochopen mi pomoci s výběrem knihy a sdílet své zkušenosti s čtením.

Konářová Roman

Dostala jsem čtenáře...

Jak můj čtenář vypadá?

Čtenářka má krásnou postavu, vysoká míra, dlouhé vlasy a krásný úsměv.

Libí se mi?

Ano, čtenářka se mi líbí, je to moje hodnota.

Povím mu, proč vypadám, tak jak vypadám ...

Vypadám dobře, i když jsem trochu vysoká, mám krásnou postavu a dlouhé vlasy. Mám rád lidi, kteří mají zájem o knihu a čtení. Je to člověk, který je ochopen mi pomoci s výběrem knihy a sdílet své zkušenosti s čtením. Je to člověk, který se mi chce věnovat a být mi blízký.

Myslím si, že mě odloží (nebude chtít poznat) protože...

Myslím si, že mě odloží (nebude chtít poznat) protože... Myslím si, že mě odloží (nebude chtít poznat) protože... Myslím si, že mě odloží (nebude chtít poznat) protože... Myslím si, že mě odloží (nebude chtít poznat) protože... Myslím si, že mě odloží (nebude chtít poznat) protože...

Příloha č. 5 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)

Příloha č. 6 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)

Příloha č. 7 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 1)

Příloha č. 8 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 2)

Příloha č. 9 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 2)

Příloha č. 10 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 3)

Příloha č. 11 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 3)

Příloha č. 12 – fotodokumentace (Dostal/a jsem knihu – vyučovací jednotka č. 4)

Příloha č. 13 – fotodokumentace (Ebí – vyučovací jednotka č. 1)

Příloha č. 14 – fotodokumentace (Ebí – vyučovací jednotka č. 1)

FILIP

D

Ahoj, tak tohle jsem já

Jak vypadám? - vybarvi si mě podle sebe.

Máš rád/a legraci? Rád/a si něco přečteš, zvládneš slovní hříčky, křížovky, hádanky, zábavné úkoly či hry? Jestli ano, věz, že si cestu na kterou se společně vydáme, pořádně užiješ!

Jmenuji se Abigail Annette Voborníková ... Ano, slyšíte dobře.

Abigail Annette Voborníková.

Jsem děvče. Narodila jsem se 28.2.2005. Je mi tedy 12. let

ABIGAIL - jméno pocházející z hebrejštiny s významem „pramen radosti, otcova radost“ (no, takže něco pro tatínka - jeho neeeeejvětší radost na tomto světě, jak sám říká)

ANNETTE - zase původně hebrejské jméno, ale taky zdrobnělina jména Anna z francouzštiny znamenající „milostivá, líbezná, milá“ (tady něco pro maminku milující "Parlez-vous français?" - a navíc jsem jejím miláčkem)

VOBORNÍKOVÁ - prostě po mamince i tatínkovi

2

AUCIEK

Ahoj, tak tohle jsem já

Jak vypadám? - namaluj si mě podle sebe.

Máš rád/a legraci? Rád/a si něco přečteš, zvládneš slovní hříčky, křížovky, hádanky, zábavné úkoly či hry? Jestli ano, věz, že si cestu na kterou se společně vydáme, pořádně užiješ!

Jmenuji se Abigail Annette Voborníková ... Ano, slyšíte dobře.

Abigail Annette Voborníková.

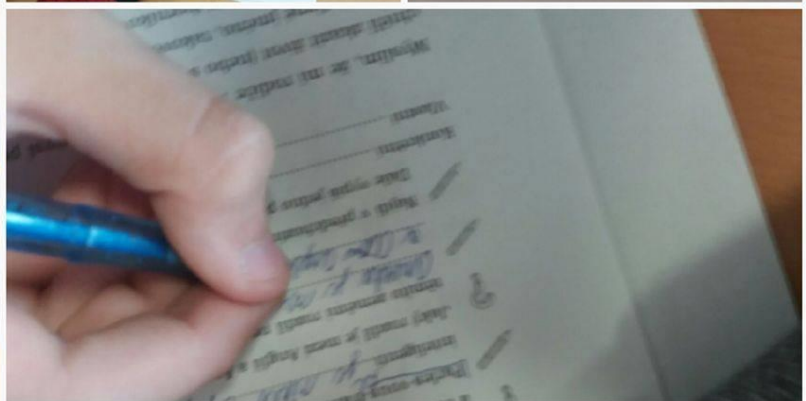
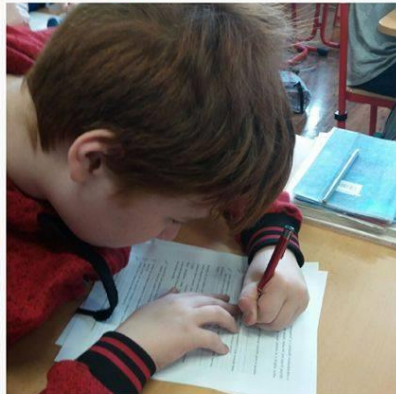
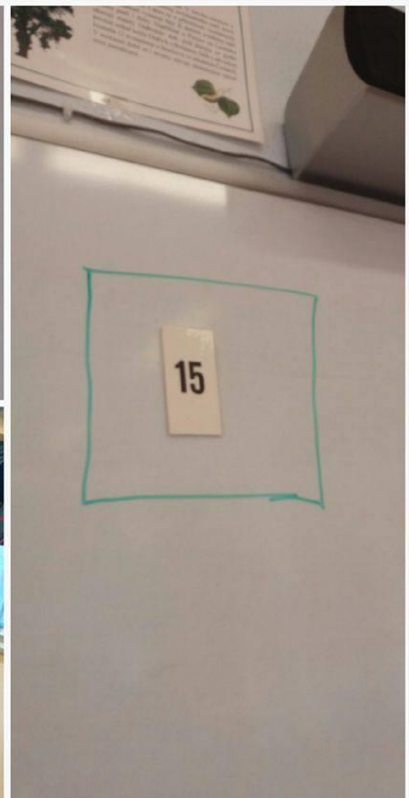
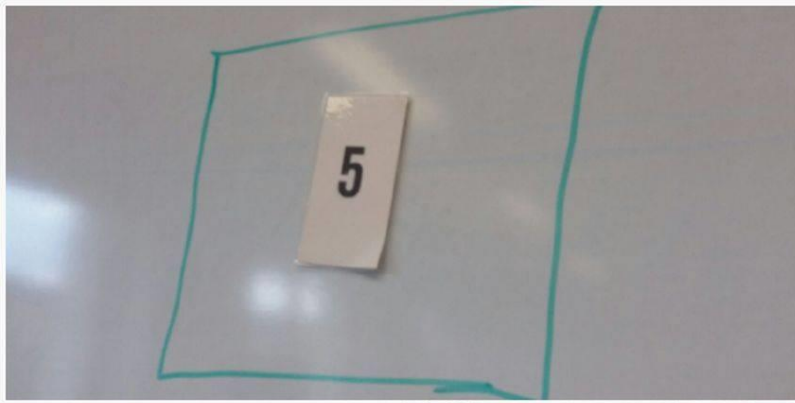
Jsem děvče. Narodila jsem se 28.2.2005. Je mi tedy 12. let

ABIGAIL - jméno pocházející z hebrejštiny s významem „pramen radosti, otcova radost“ (no, takže něco pro tatínka - jeho neeeeejvětší radost na tomto světě, jak sám říká)

ANNETTE - zase původně hebrejské jméno, ale taky zdrobnělina jména Anna z francouzštiny znamenající „milostivá, líbezná, milá“ (tady něco pro maminku milující "Parlez-vous français?" - a navíc jsem jejím miláčkem)

VOBORNÍKOVÁ - prostě po mamince i tatínkovi

2

Příloha č. 16 – fotodokumentace (Ebí - vyučovací jednotka č. 2)

Vendula Bengrova

Každý z nich zcestoval svět, jsou děsní „inteligenti“ a v případě rozhodování o mém jméně, museli být nutně každý na jiném místě, nebo se jim jejich jazyky úplně popletly. Navíc si všichni stejně myslí, že moje jméno je z Anglie nebo Ameriky.

- Vis vůbec, co znamenají výrazy, které Abigail užívá? Pokus se vysvětlit, proč je použila a co znamenají. *Parles-vous français? slyšet říct. Ep je to a. France*
- inteligenti... *jsou vzhledově obyčejní.*
- Jaký rozdíl je mezi Anglií a Amerikou (uplatní hledisko zeměpisné)? V čem naopak mezi těmito zeměmi rozdíl není (proto si lidé myslí, že je jméno z těchto států)? *Amerika je složená z několika států. Američtí jsou kontingent a Anglie je součástí Evropy.*
- Najdi v předchozím textu alespoň 3 podstatná jména. Podtrhni je červenou barvou. *obava, kontingent*

Konkrétní abstraktní
 Vlastní Obecné

Myslím, že mi rodiče měli buď velký smysl pro humor, nebo mi tím jménem chtěli zkažit život (nebo se alespoň pomstít). Každý se mému jménu diví.

„Takové divné jméno, takové“ - Voborníková.

Moje přezdívky často nebývají nic moc. Samozřejmě, že od kluků je „nejoriginálnější Vobornice - vopice“ Já slyším na Ebi.

Vymysli Ebi další přezdívku, která by se jí mohla líbit a souvisela by s jejím jménem. POZOR! Nesmí být urážlivá a bude originálnější.

- Setkali jste se někdy se jménem ve vašem okolí, které vám přišlo zvláštní, neobvyklé? *Vobornice*
- Napiš jej. *Olga*
- Jaký význam má vaše jméno? Vyhledej si informace v knihách nebo na internetu za domácí úkol. Napiš zdroj, odkud jsi čerpal/a. *Vendula - více slavný resp. více slavný a slavný je...*

Podtrhni v textu výše jedno slovo nespisovně (oprav ho) a jedno slovo spisovně.

Romana

Každý z nich zcestoval svět, jsou děsní „inteligenti“ a v případě rozhodování o mém jméně, museli být nutně každý na jiném místě, nebo se jim jejich jazyky úplně popletly. Navíc si všichni stejně myslí, že moje jméno je z Anglie nebo Ameriky.

- Vis vůbec, co znamenají výrazy, které Abigail užívá? Pokus se vysvětlit, proč je použila a co znamenají. *Parles-vous français? Chlape vysvětlil, že její jméno je z. France*
- inteligenti... *jsou vzhledově obyčejní.*
- Jaký rozdíl je mezi Anglií a Amerikou (uplatní hledisko zeměpisné)? V čem naopak mezi těmito zeměmi rozdíl není (proto si lidé myslí, že je jméno z těchto států)? *Anglie je pohory stát Francie co. Amerika je složená z více států v. Francie, země, město, Anglie*
- Najdi v předchozím textu alespoň 3 podstatná jména. Podtrhni je červenou barvou. *Amerika je kontingent*

Konkrétní abstraktní
 Vlastní Obecné

Myslím, že mi rodiče měli buď velký smysl pro humor, nebo mi tím jménem chtěli zkažit život (nebo se alespoň pomstít). Každý se mému jménu diví.

„Takové divné jméno, takové“ - Voborníková.

Moje přezdívky často nebývají nic moc. Samozřejmě, že od kluků je „nejoriginálnější Vobornice - vopice“ Já slyším na Ebi.

Vymysli Ebi další přezdívku, která by se jí mohla líbit a souvisela by s jejím jménem. POZOR! Nesmí být urážlivá a bude originálnější.

- Setkali jste se někdy se jménem ve vašem okolí, které vám přišlo zvláštní, neobvyklé? *Amerika, Ebi, Olga, Vendula*
- Napiš jej. *Amerika, Ebi, Olga, Vendula*
- Jaký význam má vaše jméno? Vyhledej si informace v knihách nebo na internetu za domácí úkol. Napiš zdroj, odkud jsi čerpal/a. *Vendula - více slavný resp. více slavný a slavný je...*

Podtrhni v textu výše jedno slovo nespisovně (oprav ho) a jedno slovo spisovně.

Daniel Konečný

Každý z nich zcestoval svět, jsou děsní „inteligenti“ a v případě rozhodování o mém jméně, museli být nutné každý na jiném místě, nebo se jim jejich jazyky úplně poptely. Navíc si všichni stejně myslí, že moje jméno je z Anglie nebo Ameriky.

- ? Víš vůbec, co znamenají výrazy, které Abigail užívá? Pokus se vysvětlit, proč je použila a co znamenají.
Parles-vous francais? *Neumím to říci, ale mám francouzsky inteligenti... chytří lidi.*
- ? Jaký rozdíl je mezi Anglií a Amerikou (uplatni hledisko zeměpisné)? V čem naopak mezi těmito zeměmi rozdíl není (proto si lidé myslí, že je jméno z těchto států)?
V tom případě, že někteří angličtí Američané je dávají a více obdivují. Američané je považují za své vlastní.
- ? Najdi v předchozím textu alespoň 3 podstatná jména. Podtrhni je červenou barvou.
Inteligenti, zeměpisné jméno, jméno, červenou barvou.
- Dále vypiš jedno podstatné jméno: *oklud*
- Konkrétní abstraktní
- Vlastní Obecné

Myslím, že mi rodiče měli buď velký smysl pro humor, nebo mi tím jménem chtěli zkažit život (nebo se alespoň pomstít). Každý se mému jménu diví.

„Takové divné jméno, takové _____ jméno.“

A pak *oklud* – Voborníková.

Moje přezdívky často nebývají nic moc. Samozřejmě, že od kluků je „nejoriginálnější Vobornice – *oklud* vopice“.

Já slyším na Ebi.

- ? Vymysli Ebi další přezdívku, která by se jí mohla líbit a souvisela by s jejím jménem.
POZOR! Nesmí být urážlivá a bude originální.
oklud
- ? Setkali jste se někdy se jménem ve vašem okolí, které vám přišlo zvláštní, neobvyklé?
Napiš jej. *Marjónka, Měsíček.*
- ? Jaký význam má vaše jméno? Vyhledej si informace v knihách nebo na internetu za domácí úkol. Napiš zdroj, odkud jsi čerpal/a.
Moje jméno je původem keltského. Znamená Oklud je naší vobornice.
- Podtrhni v textu výše jedno nespisovné (oprav ho) a jedno slovo spisovné.

Každý z nich zcestoval svět, jsou děsní „inteligenti“ a v případě rozhodování o mém jméně, museli být nutné každý na jiném místě, nebo se jim jejich jazyky úplně poptely. Navíc si všichni stejně myslí, že moje jméno je z Anglie nebo Ameriky.

- ? Víš vůbec, co znamenají výrazy, které Abigail užívá? Pokus se vysvětlit, proč je použila a co znamenají.
Parles-vous francais? *Neumím to říci, ale mám francouzsky inteligenti... chytří lidi.*
- ? Jaký rozdíl je mezi Anglií a Amerikou (uplatni hledisko zeměpisné)? V čem naopak mezi těmito zeměmi rozdíl není (proto si lidé myslí, že je jméno z těchto států)?
V tom případě, že někteří angličtí Američané je dávají a více obdivují. Američané je považují za své vlastní.
- ? Najdi v předchozím textu alespoň 3 podstatná jména. Podtrhni je červenou barvou.
Inteligenti, zeměpisné jméno, jméno, červenou barvou.
- Dále vypiš jedno podstatné jméno: _____
- Konkrétní abstraktní
- Vlastní Obecné

Myslím, že mi rodiče měli buď velký smysl pro humor, nebo mi tím jménem chtěli zkažit život (nebo se alespoň pomstít). Každý se mému jménu diví.

„Takové divné jméno, takové _____ jméno.“

A pak *oklud* – Voborníková.

Moje přezdívky často nebývají nic moc. Samozřejmě, že od kluků je „nejoriginálnější Vobornice – *oklud* vopice“.

Já slyším na Ebi.

- ? Vymysli Ebi další přezdívku, která by se jí mohla líbit a souvisela by s jejím jménem.
POZOR! Nesmí být urážlivá a bude originální.
oklud
- ? Setkali jste se někdy se jménem ve vašem okolí, které vám přišlo zvláštní, neobvyklé?
Napiš jej. *Marjónka, Měsíček.*
- ? Jaký význam má vaše jméno? Vyhledej si informace v knihách nebo na internetu za domácí úkol. Napiš zdroj, odkud jsi čerpal/a.
Moje jméno je původem keltského. Znamená Oklud je naší vobornice.
- Podtrhni v textu výše jedno nespisovné (oprav ho) a jedno slovo spisovné.

Příloha č. 19 – fotodokumentace - praktická dílna (Ebí - vyučovací jednotka č. 3)

Příloha č. 20 – fotodokumentace - praktická dílna (Ebí - vyučovací jednotka č. 3)

Příloha č. 21 – fotodokumentace – praktická dílna (Ebí – vyučovací jednotka č. 3)

Příloha č. 22 – fotodokumentace – praktická dílna (Ebí – vyučovací jednotka č. 3)

Najdi ve větách ukryté svoje jméno v textu

Děda nerad kafe.

BALATON – DALEKÉ JEZERO.

LESNÍM ZVÍRETEM, KTERÉ MÁ NEJČASTEJI VZTEKLINU, JE LIŠKA.

Typ karoserie je: sedan a hatchback.

Nota A leží ve druhé mezeře.

Vy máte rezavé hřebíky v boude.

BYL TAM PEPAN NA KOLOBEŽCE I NA KOLE.

Pojďte kluci, elektrické mašinky si nesmíme nechat ujít.

DEME VEN, DYT JE TAM HEZKY.

No a nakonec mi jenom rekla – díky.

HESLO NA NAŠI WIFI ZNÍ: WIFI LIPOVA.

Na tom posedu myslivci maj dalekohled, lavecku a deku, víš?

Nejčastějším materiálem povlečení je bavlna a damašek.

MÁRO, MANGO NEJEZ, JE PRO BABICKU.

VEDRO MÁ NA KONCI RO.

NAR. 31.7. - ČYPRŮŠ

Křestní jméno:

Romana 18.11.

Charakteristika

Romana je zajímavým českým jménem, zni prostě a jednoduše, ale má kořeny až ve starém Římě. Romana je jménem pro ženu, která ví, kam patří.

Odvodeniny a varianty

Mužským protějškem jména Romana je jméno Roman. Domácky se jméno Romana užívá jak o Romě, Romča, Romka, Rominka, Románka, Románek, Romušká atd. Jméno Romana najdeme také ve slovenštině nebo německé, užívá ho **Trušina, polština** nebo **serbština**. **Fřencůžskou podobou jména je Romaine, španělskou Románina.**

Významní nositelé

Jméno Romana patří například k české modrice **Romaně Pavellkové** nebo její kolegyni, modelce a moderátorce **Romaně Jíkové**.

Původ a význam jména

Romana je ženským křestním jménem. Stejně jako mužský protějšek jména Roman má latinský původ. Jméno pochází z latinského slova **romanus**, které se překládá jako „římský“ nebo „Říman“. Významem jména Romana je tak „Římanka“, „původem z Říma“.

Jméno: Romana

Nosí v ČR 27 704 lidí

Jedná s o 64. nejčastější jméno dle jmenové statistiky

Významné a mezinárodní dny pro tento den:

Mezinárodní statistický den

Romana

VEDRO MÁ NA KONCI RO.

Romana

Pětilístek na sebe x spolužáka:

1. Podstatné jméno - jméno

Romana

2. Přídavná jména - jaký je, jaký jsem

ZVÝDAVÁ OCHOVNÁ

3. Slovesa - co rád dělám; co nemám rád/a

VYRÁBÍM TANCUJI PÍŠU

4. Celá jedna věta - souvislé vyjádření, myšlenka o sobě samém, kamarádovi

Jsem ráda se společníky, ab měly jsem na měle kde je hodně lidí

5. Synonym, pointa, vyjádření podstaty, metafora

je

Pětilístek na sebe x spolužáka:

1. Podstatné jméno - jméno

RADKA

2. Přídavná jména - jaký je, jaký jsem

HODNÁ PRZÁ

3. Slovesa - co rád dělám; co nemám rád/a

POUŠŤÁ SI Hraje si s pejskem CHODÍ DO ŠKOLY

4. Celá jedna věta - souvislé vyjádření, myšlenka o sobě samém, kamarádovi

Je důležité na světě ale když jsem s mými spolužáky tak je to lepší. Pocházím si, mám mástlovat.

5. Synonym, pointa, vyjádření podstaty, metafora

Chvil

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Petra Huppertová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Dana Cibáková, Ph. D
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Zážitková pedagogika v literární výchově na základní škole
Název v angličtině:	Experiential pedagogy in literary education in the elementary school
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá tématem zážitkové pedagogiky v literární výchově na 2. stupni základních škol. Strukturována je do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část má za úkol vymezit základní pojmy školství, související s literární výchovou. Představuje tradiční a alternativní postupy a výukové metody, z nichž mnohé blíže popisuje. V poslední kapitole seznamuje čtenáře se zážitkovou pedagogikou, její podstatou a přístupy. Závěr patří zásadám pro přípravu zážitkového programu. Praktická část obsahuje dva tematické projekty, navržené pro výuku literární výchovy s propojením zážitku, jež mají přinést. Každá z popsaných vyučovacích jednotek je pak doplněna reflexí.
Klíčová slova:	Vzdělávání, literární výchova, vyučovací hodina, pedagog, tradiční a alternativní postupy, alternativní výukové metody, zážitková pedagogika, zážitek, Prázdninová škola Lipnice
Anotace v angličtině:	My diploma project focuses on the topic of experience pedagogy in literary education at the upper grades of elementary schools. The project consists of two parts – a theoretical part and a practical one. The teoretical part deals with basic terminology regarding literary education in our schooling. It introduces traditional and alternative attitudes

	and teaching methods, many of which are described. The closure describes the principles for the preparation of experience learning programme. The practical part includes two topic projects designed for literary education in connection with experience. Each of the described teaching units is enhanced with reflection.
Klíčová slova v angličtině:	Education, literary education, lesson, teacher, traditional and alternative attitudes, alternative education methods, experiential pedagogy, experience, Summer school Lipnice
Přílohy vázané v práci:	Fotografie Scany pracovních listů – hotové práce žáků
Rozsah práce:	85 stran + 25 stran příloh
Jazyk práce:	Český jazyk